ΑΛΞ/429

ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

ΓΙΑ ΤΑ

ΕΠΙΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Α΄. ΤΟΜΟΥ

ΚΑΙ

ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΥΣ ΚΑΙ ΟΒΕΛΙΣΚΟΥΣ

ΠΑΝ. ΒΡΙΣΙΜΙΤΖΑΚΗ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ
1939

Γ16

7867

Δ. Υ.

ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

ΓΙΑ ΤΑ

ΕΠΙΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Α΄. ΤΟΜΟΥ

ΚΑΙ

ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΥΣ ΚΑΙ ΟΒΕΛΙΣΚΟΥΣ

ΠΑΝ. ΒΡΙΣΙΜΙΤΖΑΚΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ
1939

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
-ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ-

ΔΩΡΕΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

39527
Βιβλ. Εισαγ.

C'est si beau, le beau ! C'est si rare, la passion noblement exprimée, le bon sens dans l'art, le naturel poétique, la vérité simple, la grandeur sans enflure, la force sans brutalité !

Oh ! une œuvre dictée par le cœur, en notre temps de machinisme, de mannequinisme (et de néologisme), et d'industrialisme plus ou moins déguisé sous un prétexte d'art !

HECTOR BERLIOZ

ΕΠΙΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ 14ῃ Δεκεμβρίου 1936

Ἀξιότιμε Κύριε Παν. Βρισιμιτζάκη,

Ἔλαβον τὴν συλλογὴν τῶν ποιημάτων σας ὑπὸ τὸν τίτλον «ΕΠΙΦΑΙΝΟΜΕΝΑ», τὴν ὁποίαν εἴχετε τὴν καλωσύνην νὰ μοὶ ἀποστείλητε, καὶ σᾶς διαβεβαιῶ, ὅτι ἐδοκίμασα μεγάλην εὐχαρίστησιν κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν, παρ' ὅλον τὸν κἄπως μελαγχολικὸν καὶ ἀπαισιόδοξον τόνον των.

Σᾶς συγχαίρω εἰλικρινῶς δι' αὐτά, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν ἀποστολήν των.

Μεθ' ὑπολήψεως
Μ. ΛΑΣΚΑΡΙΣ
Διευθυντὴς Τραπέζης Ἀθηνῶν

ΚΡΗΤΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ. Ἡράκλειο. Σεπτ., Ὀκτ. Νοέμ. 1936

Woodlands, Fulwood Park, Liverpool 17.

Φίλε κ. Βρισιμιτζάκη,

Σας χρωστῶ χάρη για την καλοσύνη που είχατε να μου στείλετε το κενούριο σας έργο «Ἐπιφαινόμενα». Το διάβασα μὲ προσοχὴ και βρίσκω πως είμαι της ίδιας γνώμης με τον Καθηγητὴ Roussel. Ἔχετε ειλικρίνεια και την απλὴ κείνη χάρη που καταφέρνει τους αξέχαστους στίχους. Μου αρέσουν οι περιγραφές σας

πολύ, μάλιστα οι πιο τελευταίες καθὼς το ποίημα «Σα Χιονίζει». Έχετε όμως και την τέχνη ν' αδερφώνετε το νοητὸ (ή καλλίτερα τον ψυχικὸ) με τον εξωτερικὸ κόσμο. Έτσι μας χαρίζετε δυνατὴ συγκίνηση στους στίχους που κλαίτε τη μητέρα σας.

Και τα «Συντρὶμια» είνε καλὸ ποίημα. Δείχνει φαντασία. Ελπιζω και γω μαζί με το Roussel πως με το τρίτο σκαλοπάτι θ' ανεβείτε ακόμα πιο ψηλά. Είναι μακρὺς καὶ κακόπετρος ο ανήφορος της δόξας

Ξέχασα παραπάνω να σας πω τα σπολλάτια μου για την καλοσυνη που είχατε να μου στείλετε δύο αντίτυπα (το ένα σε χαρτὶ διαλεχτὸ). Θα πιάσουν τη σωστή—τους θέση στη βιβλιοθήκη μου.

30-7-36

Μὲ φιλικὰ χαιρετίσματα
Π. ΒΛΑΣΤΟΣ

La Neuville—Vault
par Beauvais Oise
18 Déc. 1936.

Mr et Cher Poète,

... La tristesse de vos poèmes s'apparie bien à l'angoisse de notre époque, et je les aime infiniment.

Fraternellement vôtre
PHILÉAS LEBESGUE

R. Università di Palermo
3 Aprile 1937

Illustre Signore,

Le sono molto grato e obligato per la Sua cortese lettera, e il gradito dono dei suoi volumi « Obel. e

Sarc.» ed «Epifenomena», che ho esaminato coll' interesse che si deve ad ogni frutto dell' ingegno.

. . . Trovo la lirica di 'Επιφαινόμενα metafisica e come astratta ed evanescente e preferisco la maggiore concretezza dei «Sarcofagi ed Obelischi». Percio anche degli 'Επιφαινόμενα le liriche meno filosofiche, come a p. 47 «Μοιρολόϊ», sono quelle che apprezzo maggiormente.

... La Sua poesia e sempre digna di rispetto e di attenzione, come espressionne di un spirito sensibile e riflessivo.

Molti amicali saluti
Suo BRUNO LAVAGNINI

MERCURE DE FRANCE. PARIS

Lettres Néo Grecques 15 Avril 1937

Mr Brissimizakis, le brillant sonnetiste des «Obélisques et Sarcophages», nous offre dans ses «Epiphenomènes», que préface avec finesse Mr Louis Roussel, le déroulement d'une âme douloureuse, crise d' âme. Nous plongeons peu à peu dans un enfer de ténèbres ; mais la volonté du poète nous ramène vers la joie, par la grâce de l'Art. Et, c'est merveille pure. L'amertume le pousse à la satire, et il y excelle. Mr Louis Roussel, sur ce point, n'hésite pas à le comparer à Solomos, Artiste minutieux, et qui sait se contrôler, Mr Brissimizakis, sait aussi bien varier ses rythmes qu'ordonner son sujet.

Nous goûtons vivement pour notre part certaines impressions de nature, qui ouvrent le volume.

PHILÉAS LEBESGUE

Nogent S/Marne (Seine)
37, Avenue de Joinville 12 Mai 1937

Ἀξιότιμε Κύριε Βρισιμιτζάκη,

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πῶς ἔχετε ποιητικὰ δῶρα. Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα εἶνε τόσο πολύπλοκο ποῦ μόλις τολμῶ νὰ προσθέσω πῶς ἴσως μπορούσατε νά ξεφεύγατε μερικὲς λέξεις ποῦ χαλνοῦν τὴν ἑνότητα τῆς γλώσσας σας. Δὲν ἐννοῶ πῶς δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζεται κανεὶς κάπου κάπου καὶ καθαρεύουσα, ἀλλὰ σὲ μερικὰ μέρη τὸ λεχτικό σας προκαλεῖ σὰν παραφωνία, μάλιστα ὅταν συνδέεται μὲ γενικὲς πληθυντικὲς σὲ — ω ἀντὶς — ων ποῦ εἶνε ὑπερδημοτικές. Ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ εἶνε δευτερεύοντα.

Εἶνε περιττό, νομίζω, νὰ σᾶς πῶ ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς στίχους σας ἀηδονολαλοῦν — τὸ ξέρετε βέβαια καὶ ὁ ἴδιος.

Πρόθυμος δικός σας
ΠΕΡΝΟ

Φίλε κ. Βρισιμιτζάκη,

Ἔλαβα τὸ νέο σας βιβλίο «Ἐπιφαινόμενα» ποὺ μοῦ ἄρεσε ὅπως καὶ τὸ πρῶτό σας «Σαρκοφάγοι καὶ Ὀβελίσκοι» γιατὶ βρίσκω καὶ σ' αὐτὰ τὴν ἴδια ἀνεπιτήδευτη χάρη καὶ ἁπλότητα ποὺ ἔχουν κι' ἐκεῖνοι, μὲ τὴ διαφορὰ πῶς ἐδῶ ὁ ρυθμὸς εἶνε πιὸ σταθερός.

... Περιτρέχοντας τὲς γραμμὲς τῶν «Ἐπιφαινομένων» διάφορα συναισθήματα γεννῶνται μέσα μας, ποὺ ξυπνοῦνε ἄπειρους νοεροὺς κόσμους. Ἕνα γλυκὸ συναίσθημα γαλήνης μᾶς κυριεύει. Τὸ ἄγνωστο καὶ τὸ ὑπερπέραν μᾶς ἕλκουν.

... Καὶ μὲ τὸ κλείσιμο τοῦ βιβλίου, μιὰ ἀνάερη μουσική, κάποιος ἀπροσδιόριστος ψίθυρος βομβεῖ

ἀκόμη στ' αὐτιά μας. Φαίνεται ἡ μουσικότης τῶν στίχων εἶνε ποὺ ἐπηρεάζει πολὺ τὸν ἀναγνώστη. Ὅπως ὅταν παρακολουθήσωμε μιὰ συμφωνία τοῦ Μπετόβεν ἐκτελεσμένη ἀπὸ τέλεια ὀρχήστρα, τὴν ἄλλη μέρα ἀκόμη ἐπανέρχονται στ' αὐτιά μας ἄπειρες συγχορδίες καὶ μοτίβα, ἔτσι καὶ μετὰ τὸ κλείσιμο τοῦ βιβλίου σας, ἡ μουσικὴ τῶν στίχων σας ἄθελα μᾶς ἐπανέρχεται στὴ μνήμη. Καλὰ τὸ παρετήρησεν ὁ κύριος Π. Βλαστὸς καὶ σᾶς γράφει πὼς «ἔχετε τὴ χάρη ποὺ καταφέρνει τοὺς ἀξέχαστους στίχους». Αὐτὸ εἶνε τὸ μυστικό σας. Ἡ μουσική.

Παρίσι 16 Ἰουνίου 1937 ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΩΤΤΟΣ

ΚΡΗΤΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

Ἡράκλειο Ἰούλιος—Αὔγουστος 1936 Ἀρ. 6—7

Ὁ κ. Παν. Βρισιμιτζάκης εἶχε δείξει μὲ τοὺς «Σαρκοφάγους καὶ Ὀβελίσκους» πὼς ἔχει ἐμπνεύσεις γονιμότατες.

Τὸ σημερινό του βιβλίο τὰ «Ἐπιφαινόμενα» ποὺ τὸ προλογίζει ὁ κ. L. Roussel. δείχνει ὅλη τὴν ὡριμότητα τοῦ ποιητῆ καὶ τὶς νίκες του.

Ὅ,τι κάνει ἐντύπωση στὰ «Ἐπιφαινόμενα» εἶνε καὶ πάλιν ἡ ἔμπνευση τοῦ ποιητῆ ποὺ βρῆκε πιὰ τὴν καλλιτεχνική της ἔκφραση... Μιὰ θλίψη συγκρατημένη, εὐγενική, ποὺ τὴ φωτίζουν οἱ ἀμυδρὲς ἀχτίδες τῆς ἐλπίδας. (σελ. 96).

ΜΗΝΑΣ ΔΗΜΑΚΗΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΒΗΜΑ Ἀθῆναι 29/10/1936

Ἡ Ἀλεξάνδρεια ἐξακολουθεῖ, εὐτυχῶς, νὰ ἔχῃ τοὺς ἐκπροσώπους της στὰ γράμματα καὶ στὴν ποίησι. Ἕνας ἀπ' αὐτούς, εἶνε καὶ ὁ κ. Π. Βρισιμιτζάκης, μὲ τὴν ποιητική του συλλογὴ «Ἐπιφαινόμενα».

Ποίησις λυρική, μεστὴ σὲ στίχο καὶ ἰδέες, τραγούδια ποὺ ἀσφαλῶς θὰ πάρουν μιὰ θέσι στὴ νεο ελληνικὴ ἀνθολογία.

ΜΙΧ. ΡΟΔΑΣ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ Ἀθήνα Ὀκτώβριος 1936

Παν. Βρισιμιτζάκη : Ἐπιφαινόμενα.

Ἡ συλλογὴ αὐτὴ μπορεῖ νὰ μὴ μᾶς παρουσιάζει ἐκπλήξεις, νὰ μὴ μᾶς ἀνοίγει καινούριες προοπτικές. Μᾶς δίνει ὅμως τὸ φόντο μιᾶς ψυχῆς, ἀπάνω σὲ νότες, ποὺ κυλοῦν στὸν ἴδιο ρυθμὸ μιᾶς ζωῆς, ποὺ κατὰ βάθος δὲν ἐλπίζει στὴν ἀλλαγή.

«Τὸ ἔργο ἀρχίζει χαρούμενα, λέει ὁ Λουΐ Ρουσσὲλ στὸ προλογικό του σημείωμα, μὲ τὴν περιγραφὴ ἑνὸς ὡραίου ἡλιοβασιλέμματος» κτλ.

Ξεχωρίζω τὸ «Βρέχει» ποὺ ἔχει μιὰ ζωντανὴ περιγραφικότητα κι' ἕναν ὑποβλητικὸ ρυθμὸ καὶ γιὰ νὰ βγάλω ὅμως τὸ συμπέρασμα πὼς πολλὲς φορὲς ὁ ποιητὴς μᾶς ὑποβάλλει περισσότερο ὅταν δὲν ἐκφράζει ἄμεσα ψυχικὲς καταστάσεις, ἀλλὰ μᾶς ἀφήνει μόνο νὰ μαντεύουμε, νὰ διαβλέπουμε τὸν ἐσωτερικό του κόσμο.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΙΝΗΣ

Η ΒΡΑΔΥΝΗ Ἀθῆναι 14/1/1937

Ὁ Π. Βρισιμιτζάκης στὴν καλλιτεχνικώτατη συλλογή του, «Ἐπιφαινόμενα», μὲ πρόλογο τοῦ καθηγητοῦ Λουΐ Ρουσσέλ, ἐπικαλεῖται μὲ στίχους στρωτοὺς τὸ θάνατο ὡς μόνο λυτρωτή του. Κάποτε μάλιστα μᾶς θυμίζει καὶ τὴν ἀξέχαστη Μαρία Πολυδούρη : (σελ. 79).

ΣΩΤ. ΣΚΙΠΗΣ

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ Ἀθήνα 15/1/1937

... στὰ «Ἐπιφαινόμενα» αἰσθάνεται κανεὶς φανερὰ τὰ σημάδια μιᾶς καλλιτεχνικῆς προεργασίας καὶ ἕνα κάποιο μέστωμα γενικῆς ζωϊκῆς πείρας.

Οἱ στίχοι τοῦ Β. ἂν δὲν τὸ δείχνουν πάντα καθαρά, πηγάζουν ὅμως ἀσφαλῶς ἀπὸ μιὰ θεωρία τῆς ζωῆς, ἀπὸ ἕνα φιλοσοφικὸ κοίταγμα τῶν πραγμάτων. Ὅπως πολὺ σωστὰ σημειώνει καὶ ὁ κ. Louis Roussel, ἡ ἀτένιση αὐτὴ ἀφήνει στὴν ψυχὴ τοῦ ποιητῆ ἕνα κατακάθι πικρό, ποὺ τὸ ἐλαφρώνει ὅμως, ποὺ τὸ ἐξαερώνει — δὲ λέγω ἐξατμίζει — ἡ μουσικὴ διάθεση τοῦ κ. Βρισιμιτζάκη. Ἡ στιφὴ καὶ βαρειὰ σκέψη γίνεται μελωδία ἐλεγειακή... στάζει μέσα μας μὲ μιὰ ἤρεμη γλύκα πραϋντική. Εἶνε σὰν ἁπλός, πολυακουσμένος σκοπός, ποὺ σὲ ὁρισμένες στιγμὲς κάνει πάντα καλό.

Οἱ στίχοι του, οἱ καθαρότερα ἐλεγειακοί, ξέπνοοι λιγάκι. ἀσθενικοί, ἔχουν, ὡστόσο, κάτι τὸ εὐγενικό, τὸ διακριτικό.... καὶ οἱ φιλοσοφικοί, ἀναδίνουν ἕνα τόνο ἀρκετὰ ἀκουσμένο ἴσως, ἀλλὰ γνήσιο καὶ ἐπιβλητικό. (σελ. 61.)

ΚΛ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἔτος Γ'. Φλεβάρης—Μάρτης 1937, Ἀρ. 56
Λευκοσία—Κύπρος

Ἡ ποίηση τοῦ κ. Βρ. κινιέται μέσα σὲ φιλοσοφικὸ πλαίσιο. Ὁ ποιητὴς φαίνεται πὼς ἔχει διδαχτεῖ πολλὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ κ' ἔχει μελετήσει πολλὲς ἀπ' τὶς ποικίλες καταστάσεις καὶ ὑποθέσεις της, ἔτσι ποὺ ν' ἀποχτήσει μιὰ πεῖρα βασισμένη σὲ προσεχτικὴ παρατήρηση·

Ἡ φιλοσοφία στὴ ζωὴ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ γεννήσει μιὰ ἀπαγοήτεψη, μιὰ συγκρατημένη λύπη κι' ἀπόγνωση. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο ὁ Βρ. σὰν ἕνας στοχαστικὸς κυνηγὸς τῶν φιλοσοφικῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς, δὲν μπόρεσε νὰ ξεφύγει τὸν κανόνα· ἡ ποί-

ησή του εἶνε γιομάτη ἀπὸ ἕνα πόνο, ἕνα πεσσιμισμό: (σ. 71). Μιὰ ἀγωνιώδικη κραυγὴ ἀνθρώπου ποὺ γνώρισε τὴν πικρὴ ἀλήθεια τοῦ μυστηρίου τῆς ζωῆς (σ. 59).

Ὁ ποιητὴς τῶν «Ἐπιφαινομένων» μὲ μιὰ ἁπλῆ ἔκφραση μᾶς συγκινεῖ.

ΠΑΝΟΣ ΤΑΛΙΑΔΩΡΟΣ

Η ΒΡΑΔΥΝΗ — Ἀθῆναι 4 Ἀπριλίου 1937

«Ἐπιφαινόμενα», (μὲ πρόλογο τοῦ Λουῒ Ρουσσέλ). Εἰς ταῦτα περιλαμβάνονται τὰ «Τραγούδια τοῦ δειλινοῦ», γιομάτα ὑποβλητικότητα, οἱ «Ἐκστάσεις», ὅπου πρὸ πάντων ξεχωρίζει τὸ ποίημα «Οἱ νεκροί», τὸ ὁποῖον περιέχει μίαν ἀνάερη συγκίνησι, ἡ σειρὰ «Ἀπαγοήτεψη» καὶ οἱ «Μπόρες». Τὸ τμῆμα «Ἀπογοήτεψη» φαίνεται σύμφωνον περισσότερον μὲ τὴν ψυχοσύνθεσιν τοῦ ποιητοῦ. Δὲν ἔχει μόνον ποιητικὰ εὑρήματα, ἀλλὰ ἀντιπροσωπεύει συγχρόνως τὸν διανοητικὸν καὶ ψυχικὸν ὀργανισμὸν ἑνὸς πληγωμένου ἀνθρώπου. Ἀπὸ τὸ ἴδιο πνεῦμα διαπνέονται καὶ οἱ «Μπόρες», ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος, δύναταί τις εἰπεῖν, ἡ ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Βρισιμιτζάκη.

Κάϊρον 10/2/37 — 11, Rue Doubreh

Ἀγαπητέ μου Κε Π. Βρισιμιτζάκη,

Τὄχει ἡ φλέβα σας. Γεννηθήκατε ποιητής.

Ὁ προσεχὴς τόμος (τῶν «Ἐπιφαινομένων») εἶνε αἰσιοδοξότερος, σημαίνει ὅτι ἀπαισιόδοξος εἶσθε μόνο στὴ σκέψη ἀναμφιβόλως, ἀλλ' ὄχι στὸ ὑποσυνείδητο, ὅπως λέει καὶ ὁ Anatole FRANCE.

Ἄλλως τε νομίζω ὅτι καὶ ὁ Δάντης ἂν ὠνόμασε τὸ ποίημά του: Θεία Κωμωδία εἶνε γιατὶ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Κόλαση καὶ τελειώνει στὸν Παράδεισο.

Μὲ τιμὴ

Δρ Α. ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Διαβάζοντας χειρόγραφα:

Τὰ «Ἐπιφαινόμενα» τοῦ κ. Παν. Βρισιμιτζάκη.

«Λένε πὼς ὁ Γκαῖτε ἤθελε νὰ αὐτοκτονήσῃ κι' ἔγραψε τὸ Βέρθερο καὶ τοῦ ξανάρθε ἡ ὄρεξη γιὰ τὴ ζωή». Μὲ αὐτὴ τὴν τόσο χαρακτηριστικὴ φράσι ἀρχίζει τὸν πρόλογό του ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονπελλιὲ τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκος Ρουσσέλ, στὴν καινούργια ποιητικὴ συλλογὴ τὰ «ΕΠΙΦΑΙΝΟΜΕΝΑ» ποὺ μᾶς ἑτοιμάζει ὁ κ. Παναγιώτης Βρισιμιτζάκης, ὁ γνωστὸς Ἀλεξανδρινὸς ποιητὴς τῶν «Σαρκοφάγων καὶ Ὀβελίσκων».

Ἡ νέα σειρὰ ποιημάτων τοῦ κ. Παν. Βρισιμιτζάκη, εἶνε γραμμένη μὲ δύναμιν στὴν φράσιν, γιατὶ ὁ συγγραφεύς της εἶνε νέος.

Κ' ἐνῷ εἶνε τόσο τέλεια ψυχολογικῶς τὰ μικρὰ αὐτὰ ντοκουμέντα ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἡ δεμένη φράσις τους, μὲ τὸν πλούσιο ρυθμό της, ἡ ζωηρότης καὶ καθαρότης τῶν εἰκόνων, τὸ ἀγνὸ δημοτικὸ ὕφος τους, τὰ δείχνουν ἀληθινὰ καλλιτεχνήματα τοῦ νεωτέρου ποιητικοῦ μας λόγου.

Μὲ φράσι πότε καθαρή, πότε κάπως ἀόριστη, ξεμυστηρεύεται ὅ,τι κρύβει ἡ καρδιά του. Τὰ ξεμυστηρεύματα ὅμως αὐτὰ δὲν ἔχουν τὸ χρῶμα τῆς αἰσθηματολογίας ποὺ νὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ τὰ χαρακτηρίσῃ ὡς ἁπλὲς κοινοτυπίες. Κάθε ἄλλο! Οἱ πόθοι του φαίνονται σὰν νὰ δοκιμάζουν κάποια δυνατὴ ἐπίδρασι ἀπὸ τὴ ζωή.

Ὁ κ. Βρισιμιτζάκης εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πλουσιώτερα προικισμένους νέους ποιητάς. Τὰ τραγούδια του εἶναι ἐκτελεσμένα μὲ εὐκολία καὶ ἱκανότητα....

Ἀλεξάνδρεια — ΜΑΙΡΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΣ ΦΑΡΟΣ Ἔτος ΚΘ΄. Τόμος ΛΕ΄. Τεῦχος Γ΄·

Παν. Βρισιμιτζάκη, «Ἐπιφαινόμενα». Τόμ. Α΄. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, σελ. 110.

Τὸ λαμπρὸν σύγχρονον τῆς Αἰγύπτου Ἑλληνικὸν πνευματικὸν οἰκοδόμημα ὀφείλει εἰς τὴν τριάδα Βρισιμιτζάκη, ἀοίδιμον πατέρα καὶ τέκνα του Γεώργιον καὶ Παναγιώτην, πολυτίμους λίθους. Καταχωρίζομεν ἐνταῦθα ὑπευθύνως τὴν ἱστορικὴν ταύτην λεπτομέρειαν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκδόσεως καὶ κυκλοφορίας τοῦ Α΄. τόμου τῶν «Ἐπιφαινομένων» ἐκ σελ. 110 τοῦ Παν. Βρισιμιτζάκη.

Πρόκειται περὶ ποιητικῆς συλλογῆς, τῆς ὁποίας τὰ προϊόντα διακρίνονται διὰ τὴν βαθεῖαν φιλοσοφικήν των σκέψιν καὶ παρατηρητικότητα. Τὰ ποιήματα ταῦτα ἀποτελοῦντα ἀναπόσπαστον «κομμάτι» τῆς ψυχοσυνθέσεως τοῦ δημιουργοῦ των, τραγωδοῦν μὲ πόνον καὶ μελαγχολίαν τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου. (σελ. 63), (σελ. 109).

Ἡ παροῦσα ποιητικὴ συλλογὴ κατέλαβεν ἤδη τὴν πρέπουσαν θέσιν ἐν τῇ συγχρόνῳ Ἑλληνικῇ Αἰγυπτιακῇ γραμματολογίᾳ.

ΕΥΓ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ
Καθηγητὴς

ΠΑΝΟΡΑΜΑ Ἀλεξάνδρεια Ἰούνιος 1936

ΕΠΙΦΑΙΝΟΜΕΝΑ. Μιὰ βαθειὰ ποιητικὴ πνοὴ περιῦπταται τοῦ ὅλου ἔργου, ποὺ τὸ καθιστᾶ ὑποβλητικόν. Στῖχος ρέων, ὁμοιοκαταληξίες δεξιότατα πλεγμένες καὶ συναρπαστικὸς ρυθμός, μαγεύουν τὸν ἀναγνώστη. Κάθε στῖχος, κάθε στροφή, εἶνε ὁλόκληρος κόσμος νοημάτων. Σὲ κάθε ποίημα, ὁ ποιητὴς ξέ-

ρει νὰ κλείνει μὲ μεγάλη τέχνη μιὰ ἰδέα στὴν κατάλληλη φόρμα της, ποὺ ἐμπνευσμένα, ἕνας βαθὺς ρυθμὸς τὴν ἐμψυχώνει.

Εἶνε σαφής, κύριος τῆς ἔμπνευσίς του, ὅ,τι θέλει νὰ πῇ, μᾶς τὸ λέγει καθαρά, ἀπευθύνεται κατ' εὐθεῖαν στὴν καρδιά μας, στὸ αἴσθημά μας, μὲ τρόπο ποὺ νὰ τὸν καταλαβαίνωμε, νὰ τὸν νοιώθωμε, κ' ἔτσι οἱ σκέψεις μας καὶ τὰ διανοήματά μας, βρίσκουν τὴν ἀπήχησί τους μέσα στοὺς στίχους του.

Ὁ σοφὸς Ἑλληνιστὴς Καθηγητὴς Κος L. Roussel εἶχε τὴν καλὴ ἰδέα νὰ προλογίσῃ τὸ βιβλίο....

ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ – ΟΜΟΝΟΙΑ 18 Ἰουλίου
Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία.

«Ἐπιφαινόμενα» : Ποιήματα Π. Βρισιμιτζάκη.

Προλογίζοντας ὁ θερμὸς φιλέλλην καὶ σοφὸς Ἑλληνιστὴς κ. Λουΐ Ρουσσέλ, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μομπελιέ, τὰ «Ἐπιφαινόμενα» παρατηρεῖ ὅτι, μὲ τὴν συλλογήν του αὐτὴν ὁ κ. Παν. Βρισιμιτζάκης ὑπέστη, ὅ,τι ὁ Γκαῖτε μὲ τὸν «Βέρθερό» του.

Ἡ μελαγχολία ποὺ γεμίζει τοὺς στίχους τῶν «Ἐπιφαινομένων», δὲν εἶναι ἡ θανατερὴ λύπη ἑνὸς ἀπελπισμένου. Εἶναι ἡ εἰλικρινής, ἡ λεπτή, ἡ τρυφερὰ μελαγχολία ἑνὸς εἰλικρινὰ συγκινημένου σκεπτομένου. Μᾶς τὸ λέγει ὡραῖα εἰς τὸ «Σούρουπό» του (σελ. 51). Στὴν «Ἐξέλιξί» του μᾶς λέγει : (σελ. 59).

Ἔχει ὅμως καὶ στιγμὲς ποὺ νομίζει κανεὶς πῶς ὁ ποιητὴς κάμπτεται ἀπὸ τὴν μελαγχολία αὐτή : (σ. 75).

Ὅμως καὶ μ' αὐτὰ ἀκόμη τὰ πειὸ μελαγχολικά του ποιήματα ὁ ποιητὴς δὲν μᾶς κουράζει, δὲν μᾶς πιέζει τὴν ψυχή. Στὸ βάθος κάθε ποιήματος κάτω ἀπὸ τὴν λεπτὴ θλῖψι τοῦ ποιητή, ὑπάρχει ἡ ἐλπίδα. (σ. 107).

Τὰ «'Επιφαινόμενα» μὲ τὰ προτερήματά των αὐτά, ἀποτελοῦν μιὰν ποιητικὴ συλλογή, ποὺ ἐπισύρει τὴν προσοχήν, ποὺ διαβάζεται σέ κάθε ὥρα καὶ ὁποιαδήποτε διάθεσι καὶ ἂν ἔχῃ κανείς, τὴν ἐπηρεάζει, τὴν παρασύρει πρὸς τοὺς ἰδικούς της κόσμους, καί, τελειώνοντας τὸ διάβασμά των, αἰσθάνεται κανεὶς μιὰ ἀκαθόριστη τρυφερότητα, μιὰ ἐλαφρὰ θλῖψι, μιὰ ἤρεμη συγκίνησι.

'Αλεξάνδρεια ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ
Δημοσιογράφος

LE PHARE EGYPTIEN 28 Juillet 1936

Lettres Néo-Grecques P. Brissimizakis (Epifenomena)

La poésie de Brissimizakis, je l'ai frôlée, quand il m'arrivait le long des années, de rencontrer le poète seul, un livre à la main, promener sa pensée, sur les quais de la ville.... perdu dans son mirage d'irréalité, qui l'accompagnait comme une auréole.

Cette grosse solitude de dix, vingt ans, bercée au pas toujours égal du poète à travers la ville, a fini par transborder... Je suis d'autant plus surpris, que je n'attendais pas de la part de ce péripatéticien-chômeur, un si prodigieux travail de pensée...

Car ses vers ne sont pas que pures décorations de gestes. La vie est travaillée laborieusement. Celle intérieure surtout, qui demande que l'on pioche en profondeur. De son côté le sentiment est menu. Mais arachnéen comme il sied d'être chez un intellectuel. Il vit éclairé par le feu d'une imagination, qui dépasse tous les murs, comme il le dit dans un vers. Que, prétand-il, sauver du chaos, sinon des surimpressions...

Mais ce qui le classe, l'élève et le montre pratiquement incompréhensible à quelques uns, c'est toute cette harmonie compacte. travaillée, se suffisant à ellemême, qu'il tira de sa propre solitude. Ce persistant retour sur soi et la recherche, dans cet exercice, de fortes harmoniques indépendantes de la vie, pures créations de son intelect, me permettent d'appeler aujourd'hui Brissimizakis. un symboliste retardé. Retardé, quant à la parution de ses vers. Bien que sa conjugaison du moi, le rapproche à un Sully Prudhomme, poète de la pensée avant Valéry, le verbe de celui-ci étant d'une autre essence, plus pure.

Avec «Epifenomena» Brissimizakis reprend la place parmi les meilleurs poètes de la Grèce actuelle.

De l'avoir parmi nous, cela nous honore et nous console un peu de l'absence de notre ville, depuis déjà trois ans, d'une entité de poésie grecque ; notre brave et simple Constantin Cavafy. Il nous comble de la chose, dont justement, nous sommes le plus dépourvus: «la présence du poète».

Alexandrie Eloy TROUVERE

Girga 31-7-1936

Κον Παν. Βρισιμιτζάκη

Εἰς 'Αλεξάνδρειαν

Θλιμμένε μου Ποιητή,

Τὰ «'Επιφαινόμενά» σου, παρ' ὅλο τους τὸ μελαγχολικὸ τόνο, μ' ἔχουν σκλαβώσῃ μὲ τὴν ἀγνὴ κι' ἄδολη ποιητική τους ὑπόστασι σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ φραστικό τους πλοῦτο καὶ τὴν τεχνικὴ τοῦ στίχου, στοιχεῖα ποὺ προδίδουν τὴ γνήσια ποιητικὴ φλέβα καὶ

γεννοῦν τὶς καλλίτερες ἐλπίδες γιὰ ἕνα γενικώτερο τραγοῦδι — κάτι σὰν τὴν «Ἀσάλευτη Ζωὴ» τοῦ Παλαμᾶ, ποὖρθε κ' ἐκείνη ὕστερ' ἀπὸ μιὰ μεγάλη θλίψη, τὸν «Τάφο» — ποὺ θὰ θίγῃ ὅλες τὶς χορδὲς τῆς ζωῆς, καὶ θ' ἀπευθύνεται σ' ὁλονῶν τὰ ἰδανικὰ καὶ τοὺς πόθους.

Μὲ πολλὴν ἐκτίμησιν

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΓΝΗΣ

«ΚΛΕΙΩ» Κάϊρον, 31 Ἰουλίου 1936

« ΕΠΙΦΑΙΝΟΜΕΝΑ »

Ἕνας θρῆνος ἁρμονικός, ὅμορφος ἀλήθεια, σπαρμένος ἐδῶ κ' ἐκεῖ μὲ ὡραῖες εἰκόνες, μὲ φιλοσοφικὲς παρατηρήσεις, μὲ βαθεῖς στοχασμούς. Κι' ἂς μὴν ἔχομε τὴν ἀπαίτησι ὅλοι οἱ ποιηταὶ νᾶναι χαρούμενοι κι' αἰσιόδοξοι. Πικρὴ ὑπῆρξε ἡ ζωὴ τοῦ Μωρεὰς καὶ πικρὰ τὴν τραγούδησε στὶς ὑπέροχες «STANCES» του. Γιὰ τοὺς ἄγνωστους ποιητὲς τῶν ἀθανάτων κλέφτικων τραγουδιῶν ἡ ζωὴ ὑπῆρξε μιὰ ὑπέροχη καὶ τραγικὴ ἐποποιΐα.

— Μιὰ ἀπὸ τὶς πειὸ ἀληθινὲς ὄψεις τῆς ζωῆς εἶναι κι' αὐτὴ ποῦ μᾶς δίνει ὁ Κος Βρισιμιτζάκης. Βλέπομε μιὰ ἀνώτερη ψυχὴ μὲ ὡραῖα ἰδανικὰ ν' ἀσφυκτιᾶ μέσ' στὸ στενὸ καὶ πνιγηρὸ κύκλο τῆς βιοπάλης. Ἡ στενοχώρια αὐτὴ ποῦ αἰσθάνεται ὁ ποιητὴς εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἕνα δεῖγμα ἀνωτερότητος. Μ' ἂν ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητὴ εἶνε εὐαίσθητη στὸν πόνο, εἶναι ἐπίσης εὐαίσθητη καὶ στὴν Ὡμορφιά. Ἡ Ὡμορφιὰ εἶνε ἡ παρηγοριά του. Ἕνα ξανθόμαλλο κεφάλι, δυὸ ἀγαπημένα χείλη... νὰ πράγματα γιὰ τὰ ὁποῖα ἀξίζει τὸν κόπο νὰ

ἐξακολουθήσῃ κανεὶς νὰ ζῇ... καὶ νὰ τραγουδῇ. Νὰ δυὸ θαυμάσια τετράστιχα ἀπὸ τὸ «Δεῖλι». (σ. 20).

Πολὺ ὡραῖο εἶναι κι' ὁ «Θρῦλος Ὀνείρου» (σ. 33).

Νὰ κι' ἡ «Ἅρπα» ποὺ τὴν παραθέτω γιὰ νὰ θαυμάσουν καλλίτερα οἱ ἀναγνῶσται τὴν ἁρμονία καὶ τὴ μελαγχολία ποῦ εἶναι τὰ κυριώτερα γνωρίσματα τῆς ποιήσεως τοῦ Κου Βρισιμιτζάκη (σ. 55).

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΨΑΡΑ

LA SEMAINE EGYPTIENNE Le Caire, Août 1936

En perdant Cavafy les lettres alexandrines ont perdu un élément considérable de littérature. Le vide littéraire qui ne manque jamais de se faire, dans les pays de négoce, comme l'Egypte, était un peu comblé par la présence du poète. Cette présence on peu dire que Brissimizakis la perpétue. Solitaire, ayant refusé tout contact, il a pu demeurer une entité poétique pure, si elle ne joue pas directement sur les esprits, étant d'abord plutôt difficile, les remplit de sa nébuleuse. Les «EPIFENOMENA» sont des vers qui débordent de vie intérieure. Rimes choisies, patiemment élaborées, qui sont autant de plaintes. Mais à se plaindre, à chanter son moi, dans l'intempérie du cœur et des saisons, il grandit. L'ombre du troubadour allant par les chemins grandit sur le mur. Comme ont grandit la leur, un Sully Prudhomme, un Baudelaire, ces «autotimoroumeni» qui ont conquis, par la conjugaison du moi et comme à leur insu, un vaste horizon poétique. Si Brissimizakis rejoint le premier par son «philosophisme», son élégie rappelle la lourde tristesse des vers d'un Samain.

ELOY TROUVERE

«ΑΚΑΚΙΑ» Ἀλεξάνδρεια, Αὔγουστος 1936

Ὁ κ. Π. Β. μὲ τὰ «Ἐπιφαινόμενα» ἑδραιώνει τὴν θέσιν του ὡς καλοῦ ποιητοῦ ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον. Εἶναι πνευματιστὴς καὶ ἀποκρυφολόγος, ζῇ συγκεντρωμένος εἰς τὰς ἰδέας του καὶ μέσα εἰς τὸν ἰδεατόν του κόσμον τὸν ὁποῖον δημιουργεῖ ἐντος τοῦ ἑαυτοῦ του.

Ὁ κ. Π. Β. εἰς τὰ ποιήματά του λεπτός, ἰδεολόγος, ἀποκρυφολόγος καὶ μυστικοπαθής, κατορθώνει νὰ συναδελφώνῃ τὸν ψυχικὸν μετὰ τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, διὰ τρόπου ἁπλοῦ καὶ τεχνικοῦ.

Γενικῶς, τὰ «Ἐπιφαινόμενα» εἶναι μία ἀπὸ τὰς καλυτέρας ποιητικὰς συλλογὰς ποὺ ἐξεδόθησαν τελευταίως, ὄχι μόνον ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλὰ καὶ ἐν Ἑλλάδι. Ὁ κ. Π. Β. ἱδρύει ἰδίαν ἰδεαλιστικὴν σχολὴν καὶ τὸν συγχαίρομεν διὰ τοῦτο.

«ΣΦΙΓΞ» Κάϊρον, 6 Σεπτεμβρίου 1936

« ΕΠΙΦΑΙΝΟΜΕΝΑ »

Πρόλογος Καθηγητῆ κ. Λουΐ Ρουσσέλ.

Ὁ ποιητὴς στὰ «Ἐπιφαινόμενα» μᾶς δίδει ἕνα ὁλόκληρο κομμάτι τῆς ψυχῆς του. Γιὰ κείνους ποὺ θέλησαν συστηματικὰ νὰ κρίνουν τὸ ἔργο τοῦ κ. Βρισιμ. δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τὸ κατορθώσουν, διότι ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ποιητικὸ αἴσθημα τοῦ ποιητῆ ἔπρεπε νὰ ἀνατάμουν καὶ τὴν ψυχήν του.

Μᾶς ἔδωκε σὲ λαξευτοὺς στίχους τὰ τραγούδια του ὅπως στοὺς στίχους (σελ. 97).

«ΝΕΑ ΗΧΩ» Πὸρτ Σαΐτ, 12 Σεπτεμβρίου 1936

«Ἐπιφαινόμενα», προλογιζόμενα ἀπὸ τὸν σοφὸν Ἑλληνιστὴν Διευθυντὴν τοῦ «Libre» καὶ καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονπελιὲ κ. Louis Roussel.

Τὸ ἔργον του αὐτὸ διακρίνει ἕνας ἄκρατος λυρισμός, συγκερασμένος μὲ μιὰ ζωηρὴ μελαγχολία ποὺ συγκινεῖ βαθειά. Οἱ στοίχοι του ρέουν ἀβίαστοι, σταθεροί.

Τὰ «Ἐπιφαινόμενα» εἶνε ἕνας λίθος σημαντικοῦ ἀληθῶς βάρους, ποὺ προστίθεται εἰς τὸ ὅλον οἰκοδόμημα τῆς Νεοαλεξανδρινῆς λογοτεχνίας.

«ΝΕΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ» Πὸρτ Σαΐτ, 12 Σεπτ. 1936

Δὲν ἐπιχειροῦμεν νὰ κάμωμεν κριτικὴν ἐπὶ τῶν ποιημάτων τοῦ κ. Βρισιμιτζάκη, κατόπιν τῆς λαμπρᾶς τοιαύτης τὴν ὁποίαν εὑρίσκει ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸν πρόλογον τοῦ βιβλίου, ὀφειλομένην εἰς τὸν ἐπιφανῆ Γάλλον Καθηγητὴν κ. Louis Roussel εἰς ὃν ἀφιεροῦται ἡ ποιητικὴ συλλογή.

Συνιστῶμεν τὸ ὡραῖον τοῦτο βιβλίον χάρις εἰς τὸ ὁποῖον βλέπει τις ἀφ' ὑψηλοῦ τὴν πεζότητα τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

---

15 Septembre 1936

Cléopatra-Les-Bains 6, Rue Bubastis

Cher Monsieur.

Je vous remercie bien vivement de l'envoi de votre beau recueil et vous félicite en même temps pour le talent remarquable qu'il dénote.

Il est certes réjouissant de constater que la poésie Alexandrine, au passé si glorieux et hélas ! si peu connu, est appelée à continuer encore sa tradition ; et je suis personnellement persuadé que vous serez un des meilleurs artisans de sa renaissance.

PATRICE GEORGIADÉS

«ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ-ΟΜΟΝΟΙΑ»

Ἀλεξάνδρεια, 27 Σεπτεμβρίου 1936

Ὁ κ. Π. Βρισιμιτζάκης ὡς ποιητὴς

Μὲ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ θετικισμοῦ, τῆς ὑλιστικῆς φιλοσοφίας, ἡ ὁποία ἔρριψε ρίζας βαθειὰς εἰς τὰ ἤθη τοῦ κόσμου, ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ἐπαναλάβῃ διὰ τὴν ποίησιν, τὴν δοθεῖσαν παρὰ τοῦ Μαντείου ἀπάντησιν πρὸς τὸν Ἰουλιανὸν τὸν Παραβάτην :

«Χαμαίπεσε δαίδαλος αὐλά· οὐκ ἔτι Φοῖβος ἔχει
» καλύβην· οὐ μάντιδα δάφνης, οὐ παγὰν λαλέουσαν
» ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ».

Καὶ πράγματι, ἐὰν ὁ Χριστιανισμὸς ἔδωκε φοβερὸν κτύπημα κατὰ τοῦ ἐθνισμοῦ, ὁ ὑλισμὸς κατέφερε ὄχι μικρότερον τοιοῦτον εἰς τὴν ποίησιν, τὴν ἠθικὴν τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα καὶ αὐτὴν τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ κατάρρευσις εἶνε γενική· ὁ ἐθνικὸς ἐνθουσιασμὸς ἐξερριζώθη· ἡ ἀρετὴ ἐδολοφονήθη. Τὶ θὰ πῇ ἔρως ; Τὶ εἶνε ἡ θρησκεία, ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ ἐλευθερία, ἡ ποίησις ; Σήμερον δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν. Τώρα εἶνε ὁ θετικισμός· ὁ ἄνθρωπος δὲν πιστεύει παρὰ ὅ,τι αἰσθάνεται καὶ ὅ,τι ἐγγίζει· τώρα εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ καθ' ἑνὸς παίζουν ρόλον αἱ μαθητικαὶ σπουδαί, τὰ κανόνια, τὰ ἀεροπλάνα, τὰ τάγξ, τὰ ἀσφυξιογόνα, αὐτὰ μόνον ἔχουν σημασίαν.

Ὁ Θετικισμὸς τρέφει πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ πρὸς πᾶν ὀνειροπόλημα τὴν ἰδίαν ἀποστροφήν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ἕνας τίμιος ἄνθρωπος πρὸς ἕνα δολοφόνον.

Καὶ ὅμως μεταξὺ τῶν ἀθώων αἰσθημάτων τῆς ψυχῆς καὶ τῶν ὡραίων τοπείων ὑπάρχει μιὰ φυσικὴ ἁρμονία, ἡ ὁποία θέλγει καὶ μαγεύει· ὅσον καὶ ἂν ἡ θολὴ ἀτμόσφαιρα ζητῇ νὰ τὴν καταπνίξῃ, αὕτη ἐκδηλοῦται. Αὐτὴ τονίζει τὸ τραγοῦδι τοῦ ἔρωτος, τὰ ὄνειρα τῆς μάννας, ποὺ νανουρίζει τὸ βρέφος της, τὸν θαυμασμὸν πρὸς τὸ σύμπαν, τὸ τραγοῦδι διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Καὶ ἂν αὐτὴ κάπως διαταραχθῇ, τότε καὶ πάλιν θ' ἀκουσθῇ τὸ μοιρολόγι διὰ τὴν σκλαβιά, διὰ τὸν τρόμον διὰ τὸν θάνατον καὶ τὰ παρόμοια. Εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν τὸ καλὸν μετὰ τοῦ κακοῦ συγκερνᾶται· ἡ ἀνθρωπίνη φαντασία κλίνει πρὸς τοιαύτας ἢ τοιούτας παραστάσεις· ἑκάστου τραγουδιοῦ, ἑκάστου ποιήματος τὴν πηγὴν πρέπει νὰ τὴν ἀναζητήσωμεν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν φαντασίαν. Εἶνε πολὺ φυσικόν, διότι ὅπως ὁ ἄνθρωπος ζητεῖ νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς τὴν ἐξωραϊσμένην εἰκόνα του, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἀγαπᾷ τὴν ὄψιν τῆς φαντασίας του.

Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον μᾶς παρέχει μίαν εὐχαρίστησιν διότι ὅ,τι ἔχομεν μέσα εἰς τὴν καρδιά μας, ἱερὸν καὶ ὡραῖον, ἐνσαρκοῦνται εἰς εἰκόνας καὶ ἁρμονίαν. Ὁ ποιητὴς αἰσθάνεται καὶ συγκινεῖται· ἡ γλῶσσά του συλλαμβάνει καὶ γεννᾶ αἰσθήματα· τονώνει τὴν φαντασίαν καὶ τέρπει τὰ ὦτα. Ὁ ἀληθὴς ποιητὴς σαγηνεύει, πείθει, μαγεύει, παρασύρει καὶ ὡς μικρὰ παιδιὰ μᾶς νανουρίζει· ἔχει τὴν ἰδίαν δύναμιν μὲ τὸν εὔγλωττον ρήτορα, διότι καὶ οἱ δύο ἀπευθύνονται εἰς τὴν ἰδέαν καὶ τὸ αἴσθημα.

Εἶνε εὐτύχημα ὅτι τὰς ἀνωτέρω σκέψεις περὶ τῶν καταστρεπτικῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ θετικισμοῦ, ὑπάρ-

χουν ἄνθρωποι ποὺ τὰς καταστρέφουν. Ὑπάρχουν καὶ πάλιν ποιηταὶ ποὺ θέλουν νὰ ψάλλουν τὰ κάλλη τῆς φύσεως, τὴν ἁρμονίαν τοῦ σύμπαντος, ποὺ ζητοῦν νὰ ἐμβαθύνουν εἰς τὸν προορισμόν μας, νὰ τονώσουν τὰς μεγάλας ἰδέας καὶ νὰ μᾶς ἀποδείξουν, ὅτι ὁ θάνατος τῆς ψυχῆς, τῆς διανοίας καὶ τῆς ποιήσεως εἶνε ἀδύνατος.

Εἶμαι εὐχαριστημένος, διότι ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ποιημάτων του, ἀναφαίνεται εἷς νέος ποιητής, ὁ ὁποῖος τείνει νὰ καταλάβῃ ἐξέχουσαν ὅλως θέσιν, ὁ κ. Βρισιμιτζάκης. Χωρὶς νὰ τὸν κολακεύσω, εὑρίσκω, ὅτι εἶνε πνεῦμα παθητικόν, πνεῦμα σοβαρόν, ποὺ δὲν δύναται νὰ ζῇ εἰς ἀτμόσφαιραν ὑλιστικήν. Μὲ ἄλλους λόγους τὸν εὑρίσκω, ὡς πνεῦμα, ποῦ ζητεῖ πέριξ του χῶρον καὶ ἀέρα.

Μέσα εἰς τὰ ποιήματά του εὑρίσκω μιὰ ζωντανὴ καρδιά. Ἡ ποίησίς του εἶνε λεπτή· τὸ ὕφος της γλαφυρόν, δὲν κουράζει, οὐδὲ ἀποκοιμίζει.

Ὁ ποιητής, ὁλόκληρον τὸ ἔργον του «Σαρκοφάγοι καὶ Ὀβελίσκοι», τὸ κατατάσσει ὑπὸ διαφόρους τίτλους καὶ τὸ στολίζει μὲ εἰκόνας ποῦ σημαίνουν πολλά.

Ὑπὸ τὸν τίτλον σονέττα τοῦ πόνου προτάσσει μικρὰν ἀφιέρωσιν ἡ ὁποία διακρίνεται διὰ τὸ παθητικόν της ὕφος καὶ διὰ τὰς ὑψηλὰς ἰδέας ποὺ περικλείει.

Ἡ ἀφιέρωσις ἀντηχεῖ τὸν βαθὺν πόνον τοῦ ποιητοῦ καὶ ξεχύνει τοὺς ἀποκρύφους καϋμούς του. Τὸ εἶναί του εὑρίσκεται εἰς μαγικὴν ἔκστασιν καὶ βυθίζεται εἰς σκέψεις, αἱ ὁποῖαι περιστρέφονται εἰς τὸ παρελθὸν καὶ εἰς τὰς ἀναμνήσεις τῆς ἠγαπημένης του.

Ὅλαι σχεδὸν αἱ εἰκόνες τοῦ ποιητοῦ εἶνε παρμέναι ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Αἴγυπτον καὶ νομίζει κανεὶς ὅτι ἔχουν γραφῇ μέσα εἰς τὰς νεκροπόλεις τῶν Φαραώ, ὅπου οἱ ὀβελίσκοι, οἱ σαρκοφάγοι καὶ οἱ σκαραβαῖοι.

Δὲν τὸν ἐμπνέουν τὰ λουλούδια, ἡ φύσις, ἀλλὰ μιὰ πόλις ἔρημος, ἕνα νεκροταφεῖον ποὺ τὸ στολίζουν τὰ κυπαρίσια, οἱ μαῦροι κορμοὶ τῶν δένδρων μὲ τὰ ἐπίσης μαῦρα φυλλώματά των.

Τὸ «Κοιμητῆρι» εἶνε ἕνα ἀριστουργηματάκι, τὸ ὁποῖον μὲ ὀλίγους διαλεκτοὺς στίχους ρίπτει ἐμπρός μας τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου.

Ἐπιφυλάσσομαι νὰ κάμω μιὰ πραγματικὴν κριτικὴν ὁλοκλήρου τοῦ ἔργου τοῦ ποιητοῦ.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχω προκαταβολικῶς νὰ παρατηρήσω εἰς τὰ ποιήματά του, εἶνε ὅτι ὁ κ. Βρισιμιτζάκης ἀναπαριστᾷ κατὰ τρόπον τέλειον τὸ ἀντικείμενον τοῦ ποιήματός του.

Τόσον εἰς τοὺς «Σαρκοφάγους καὶ Ὀβελίσκους» ὅσον καὶ εἰς τὰ «Ἐπιφαινόμενα», ὁ ποιητὴς προσβάλλει ὅ,τι ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἀντιλεγόμενον. Ἔχει λαμπρὰς ἐπιθυμίας, θυμούς, παιδικοὺς φόβους, μεγαλεῖον. Εἶνε δύσκολον νὰ βεβαιώσῃ κανείς, ἂν οἱ στοχασμοί του μεγαλοποιοῦν ἢ σμικρύνουν τὰ πράγματα.

Ἡ ζωὴ κατέστη, κατὰ τὸν ποιητήν, δύσκολος· ὁ κόσμος ἀκολουθεῖ τὸ μοιραῖον. Ἡ ἀρετὴ δανείζεται τὴν ζωήν. Ὁ ἰδεαλισμὸς ἔχει πνεῦμα· χρειάζεται νέα ψυχή. Αἱ ἰδέαι αὐταὶ κυριαρχοῦν τῆς ψυχῆς τοῦ νέου ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν ἐμὴν ταπεινὴν γνώμην, πρόκειται νὰ καταλάβῃ ἰδιάζουσαν θέσιν εἰς τὸ στερέωμα τῆς Ἑλληνικῆς Μούσης.

Πληροφοροῦμαι ὅτι εὑρίσκεται ὑπὸ ἐκτύπωσιν καὶ ὁ δεύτερος τόμος τῶν «Ἐπιφαινομένων». Αὐτὸ θὰ μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ θέμα μου, διότι φρονῶ ὅτι εἶνε ἀπαραίτητον διὰ νὰ γνωσθῇ τὸ φυσικὸν τάλαντον τοῦ νέου μας ποιητοῦ. Ἄλλως τε, ἡ παροῦσα

κριτική, μὴ ἀφορῶσα τὸ ὅλον ἔργον τοῦ κ. Π. Βρισιμιτζάκη, θὰ εἶνε ἀτελής.

† Β. ΜΙΣΙΡΛΗΣ
Δικηγόρος

«ΠΑΝΟΡΑΜΑ» 'Αλεξάνδρεια Σεπτέμβριος 1936

'Ανέκαθεν ἀπὸ μικρὸς ἔτρεφα μιὰν ἀνεξήγητη ἀντιπάθεια στὴν ποίησι· λίγα ἦταν τὰ ποιήματα ποὺ διέτρεξα ὅλα καὶ ἐλάχιστα κεῖνα ποὺ μοῦ ἄρεσαν.

"Οταν ὁ κ. Βρισιμιτζάκης μοῦ ἔδωσε τὴν τελευταία ἔκδοσι ποιημάτων του, ἔννοιωσα, εἶδα κάτι ποὺ δὲν τὸ περίμενα, μιὰ ἀποκάλυψι ποὺ δὲν τὴ φανταζόμουν κὰν — καὶ ἴσως νὰ ἦταν αὐτὸ τὸ ἀναπάντεχο ποὺ μ' ἐνθουσίασε ἀκόμη περισσότερο. Σχεδὸν μονορροῦφι τὰ διάβασα ὅλα διὰ νὰ τὰ ἐπαναλάβω σὲ λίγο δυὸ καὶ τρεῖς φορές, νοιόθωντας μιὰ ἐσωτερικὴ γαλήνη, μιὰ ἀπροσδιόριστη ἱκανοποίηση, ἕνα πνευματικὸ ξεκούρασμα ποὺ λίγα, ἐλάχιστα λογοτεχνικὰ ἔργα μοῦ χάρισαν μέχρι τώρα — κι' αὐτὸ εἶνε κάτι, γιὰ νὰ μὴ πῶ πολύ, σπάνιο.

Τὸ βιβλίο του προλογίζει ὁ διακεκριμένος ἑλληνιστὴς Louis Roussel κι' αὐτὸ ἀρκεῖ γιὰ τὴ λογοτεχνικὴ ἀξία αὐτῶν τῶν ὡραίων ποιημάτων — ἀληθινὰ διαμάντια τέχνης...

Α. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

«ΠΑΝΑΙΓΥΠΤΙΑ» 'Αλεξάνδρεια 3 'Οκτωβρίου 1936

"Ενας τόνος καθολικῆς ἀπαισιοδοξίας χαρακτηρίζει τὰ ποιήματα τοῦ κ. Παν. Βρισιμιτζάκη. 'Η πηγὴ τοῦ πόνου του εἶνε πάντοτε μιά, ἀπὸ τὴν πρώτη στροφὴ μέχρι τῆς τελευταίας. Πονεῖ γιὰ ὅ,τι φεύγει, γιὰ ὅ,τι σβύνεται στὸ διάβα τοῦ χρόνου... Τὰ κίτρινα φύλλα ποὺ πέφτουν νεκρὰ στὰ πόδια του, τοῦ θυμίζουν παληὲς ἀγάπες ποῦ φώτισαν γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸ δρόμο του, αἰσθήματα ποὺ τὰ ξεθεμέλιωσε ὁ θάνατος καὶ ἐντυπώσεις ποὺ κλαῖνε μέσα στὸ στίχο του τὸ παράπονο κάποιου χωρισμοῦ.

'Ο κ. Βρισιμιτζάκης εἶνε ποιητὴς «ἐσωτερικός». Φτερουγίζει μέσα στὴ συλλογή του ὁ ἀθάνατος λόγος τοῦ Musset: Le seul bien qui me reste au monde — est d'avoir quelque fois pleuré, καὶ κλαίει μέσα ἀπ' τὴ σφιχτοδεμένη ρίμα του μ' ἕνα ἦχο γλυκό, συγκινητικὸ καὶ ποὺ πλησιάζει στὰ σύνορα τοῦ λυρισμοῦ. 'Η μουσική του ἔχει κάτι μέσα της ἀπ' τὴν νοσταλγία ποὺ τρικυμίζει ὁλόκληρο τὸ ἔργο του, ἀπ' τὶς ψυχικὲς μεταπτώσεις ποὺ ἀντιφεγγίζουν τὸ πολύπλευρο ἐγώ του.

Δὲν συμφωνῶ μὲ τοὺς κριτικοὺς ποὺ εἶδαν τὰ «'Επιφαινόμενα» σὰν ἕνα μακρόσυρτο μοιρολόϊ. Δὲν συμφωνῶ γιατὶ ὁ Βρισιμιτζάκης δὲν κλαίει ἀλλὰ τραγουδᾶ. "Εχει ὁ στίχος του καὶ πάθος καὶ αἴσθημα καὶ βαθύτερη ποιητικὴ ἁρμονία ποὺ εἶνε στιγμὲς ποὺ ξεχύνεται σὲ μιὰ πολύηχη συμφωνία. Αὐτοσυγκεντρώνεται καὶ ἀφήνει ἀπαλὰ νὰ ξεχειλίζει τὶς στροφές του ὁ πολύφωτος ψυχικός του κόσμος. 'Ο σεβαστός μου φίλος κ. Μοσχονᾶς βλέπει μὲ τὸν φακὸ τῆς αὐθεντικῆς κριτικῆς του τὸν Βρισιμιτζάκη σὰν μιὰ φυσιογνωμία ξεχωριστὴ μέσα στοὺς πνευματικούς μας κύκλους, καὶ ἔχει δίκαιο ἀπόλυτο.

Τὰ «'Επιφαινόμενα» εἶνε μιὰ συλλογὴ χτισμένη μὲ ἄμεμπτη ἀρχιτεκτονικὴ καὶ χυμένη ἀπ' τὸ καυτὸ μέταλλο τῆς ἀληθινῆς παρθενικῆς ποιήσεως. "Ας μὴ μᾶς κάνει σκεπτικοὺς τὸ συναίσθημα τῆς μελαγχολίας ποὺ

ἀνθίζει μὲς ἀπ' τὸ στίχο του. Γιὰ πολλοὺς ποιητὰς ἡ ἔμπνευσις εἶνε ἕνα δρᾶμα, μὲ ρόδινους γλυκασμοὺς ἐδῶ, καὶ μὲ συννεφιασμένες πορφύρες παρὰ πέρα. Ὅταν ὁ ποιητής μας σπάσει ἀργότερα τὶς ἁλυσσίδες κἄποιων δεσμῶν ποὺ τὸν πνίγουν, ἀσφαλῶς θὰ καταλάβουν καὶ οἱ ἐπικριταί του τὴν γλυκειὰ ἀκτινοβολία τῶν «Ἐπιφαινομένων» ποὺ λὲς κ' ἔγραψε γι' αὐτὰ ὁ ἀθάνατος Παλαμᾶς τὸ στίχο ποὺ μοὔρχεται τώρα αὐτόκλητος στὰ χείλη :

Ρέει, κλαίει. Τὸ πίνει ὁ φτερωτὸς διαβάτης
γιὰ νὰ ὑψωθῇ στάγνὰ καὶ στάνοιχτά.

Αὐτὰ τ' «ἁγνὰ καὶ τ' ἀνοιχτὰ» κυνηγοῦν τὰ «Ἐπιφαινόμενα».

ΝΤΙΝΟΣ ΚΟΥΤΣΟΥΜΗΣ

Ἀλεξάνδρεια 17-10-36

Ἀγαπητέ μου ποιητή,

Διάβασα μὲ προσοχὴ καὶ ἐνδιαφέρο τὰ ποιήματά σας. Τὰ περισσότερα τἄχα διαβάσει μαζὶ μὲ τὸν φίλον μας κ. Φώτη Γκίκα, σύμφωνος μὲ τὲς καλὲς ἐντυπώσεις του. Τὰ βρίσκω κι' ἐγὼ βαθυστόχαστα κι' ὄμορφα, ἀντάξια τῶν ὅσων καλῶν ἔχουν γραφεῖ ὡς τώρα γι' αὐτά.

Δρ Π. ΓΝΕΥΤΟΣ

«ΠΑΝΑΙΓΥΠΤΙΑ» Ἀλεξάνδρεια 31-10-36

Προλογίζονται ἀπὸ τὸν ἑλληνιστὴν Roussel. Ἡ ποίησις τοῦ Βρισιμιτζάκη εἶνε διανοητική. Ὅπως δὲ ὅλων τῶν ποιητῶν, βλέπει τὰ πράγματα μαῦρα καὶ κα-

κῶς δημιουργημένα. Ὅπως εἶπε ὁ Οὐγκώ, ἡ μελαγχολία εἶνε ἡ εὐτυχία τοῦ νὰ εἶναι κανεὶς λυπημένος. Ὁ Βρισιμιτζάκης ἀφίνει ἄφθονον γύρω του τὴ μορφὴν αὐτῆς τῆς μελαγχολίας καὶ διὰ τοῦτο ἡ ποίησή του ἔχει τὴν ἀξίαν τῆς ἐκλεκτικότητος, τῆς ἀριστοκρατικότητος, τῆς λεπτότητος.

† Α. Χ.

«ΕΦΗΜΕΡΙΣ» Ἀλεξάνδρεια, 28 Ἰανουαρίου 1937

Δὲν εἶνε ἡ πρώτη φορά, ποὺ γνώρισα τὸν ποιητή. Καὶ ἄλλοτε εἶχα διαβάσει συλλογὴ ποιημάτων του, ποὺ μὲ εἶχαν συγκινήσει μὲ τὸ βαθὺ αἴσθημα καὶ τὴν εἰλικρινῆ των ἔκφρασι.

Στὸ σημερινὸ ποιητικὸ ἔργο του ὁ κ. Β. παρουσιάζεται μὲ ἕνα πολύμορφο τάλαντο καὶ δυνατὰ ἐντυπωσιακό.

Τὰ «Τραγούδια τοῦ Δειλινοῦ» εἶνε μιὰ μικρὴ συλλογὴ φυσιολατρική. Ἰδοὺ μερικοὶ χαρακτηριστικοὶ στίχοι του. (σ. 21).

Μιὰ πνοὴ μελαγχολίας μέσα στοὺς ψίθυρους τοῦ «Ἀπόσπερου» γεμίζουν τὸν ἀγέρα καὶ ὁ ποιητὴς ἀπολαμβάνει τὴν ἀπήχησι τοῦ ἐρωτικοῦ παραπόνου, ποὺ φωλιάζει στὴν εὐαίσθητη καρδιά του: (σ' 24).

Στὶς «Ἐκστάσεις» μᾶς χαρίζει εἰκόνες ζωντανές, ἀφιερωμένες πειὸ ἐντατικὰ στὴ μελαγχολία καὶ στὸν πόνο, ποὺ πλημμυρίζει τὴν ποιητική ψυχή του. Καὶ βλέπει ν' ἀναζοῦν τὰ κρυφὰ ὀνείρατα, ποὺ λικνίζουν τὸ εἶνε του....μὰ τώρα μπρὸς στὸν ἄδικο χαμὸ συθέμελα ταράζεται ἡ ψυχή του σὲ μιὰ δόνησι ὀδυνηρή, ποῦ μοιάζει σεισμό, ποῦ γεννᾷ τὴ συμφορὰ «μὲ φλόγα καὶ λάβα πυρή». Καὶ γράφει τοὺς βαθειὰ μελαγχολι-

κούς, τὶ λέω ; τοὺς παραστατικὰ ἀπελπισμένους στίχους : (σ. 39).

Τέλος στὸ «Ἔρμο Κοιμητῆρι» ἕνα βαθύ, παθητικὸ λυγμὸ διατυπώνει μὲ τὴ μακάβρια εἰκόνα τῶν νεκρῶν, ποὺ βγαίνουν ἀπ' τὸ χῶμα : (109),

Μὰ ἡ τόσο βαθειὰ μελαγχολία, ὅσον καὶ ἂν εἶνε ἐμπνευσμένη, λὲς καὶ συνορεύει τὴν ἀρρώστεια. Μοιάζει σάν κάτι τοῦ Μποντελὲρ καὶ τοῦ Πόε.

Γιατὶ ἄρά γε ν' ἀφίνῃ ὁ ποιητὴς τὴν εὐγενικὴ ψυχή του νὰ κατακλύζεται ἀπὸ τοῦ «Πόνου» τὴ μαύρη καταχνιά ;

Γιατὶ νὰ μὴ νικᾷ τὴ μαυρίλα ;

Τοῦ τὸ εὐχόμεθα στὴν μελλοντικὴ συλλογή του, καὶ τὸ περιμένομε ὅπως ἁρμόζει στὸ ἀνώτερο αἴσθημα καὶ τὸ ἀνώτερο μυαλό, ποὺ ποδοπατεῖ τὸν «Πόνο» καὶ ὑψώνεται «Νικητὴς» πάνω ἀπ' τὰ χαλάσματα.

ΑΓΚΕΛ ΝΑΓΙΩ
(Δρ ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ)

«ΣΦΙΓΞ» Κάϊρον, 4—4—1937

Ὁ κύριος Βρισιμιτζάκης ἔδωκε στὸ βιβλίο του τὸν τίτλο «Ἐπιφαινόμενα». Τίτλος ποὺ δόθηκε μὲ πολλὴ ἐπιτυχία.

«Ἐπιφαινόμενα». Σ' αὐτὰ μέσα, κάτω στὶς χρυσὲς γραμμές τους, ξετυλίζεται μὲ χάρη καὶ ἠρέμα, μιὰ Ὀδύσσεια, μὲ πρωταγωνιστὴ τὸν Π. Βρισιμιτζάκη. Ἕνας ἀπέραντος κόσμος, ἕνας κόσμος μυστηριώδης, μὲ ἀναρίθμητα αἰσθήματα, μὲ αἰώνια διδάγματα βγαλμένα ἀπὸ τὸ μυστικὸ ἀπάνθισμα τῆς ψυχῆς τοῦ πονεμένου ποιητή, συγκινεῖ καὶ διδάσκει, κεῖνον ποὺ θὰ διαβάσῃ τὰ «Ἐπιφαινόμενα».

Μ' ἂν πιάσουμε νὰ ἐξετάσουμε μερικὲς γραμμὲς τοῦ Π. Βρισιμιτζάκη, μὲ ἐξέταση ὅμως ὄχι ἐπιπόλαιη θὰ βγάλουμε τρεῖς μεγάλες λέξεις :

Δοκιμασία. Πόνοι. Ἀγάπη.

Νὰ ἡ τρεῖς λέξεις πάνω στὶς ὁποῖες ὁ κ. Βρισιμιτζάκης, ὁ ὑπομονετικὸς αὐτὸς καὶ συμπαθὴς καλλιτέχνης, χάραξε τὸ ἔργο του γιὰ νὰ συγκινήσῃ, νὰ μεταρσιώσῃ, νὰ ἐξαγνίσῃ καὶ τέλος γιὰ νὰ διδάξῃ.

Ὄχι βέβαια ποίηση, μετρικὴ γιὰ στιχουργία, ἂν καὶ αὐτὰ ἀκόμα τὰ διδάσκει· νὰ διδάξῃ τὸ σπουδαιότερο μὰ καὶ δυσκολώτερο μάθημα, τὸ μάθημα τῆς ζωῆς, τὸ μάθημα τῆς ὕπαρξης ἂς ποῦμε καλλίτερα. Καταπιάστηκε μὲ ἕνα τέτοιο ἔργο καὶ τὸ πέτυχε. Πολλοὶ —ἐπιπόλαια— λένε πῶς ὁ Βρισιμιτζάκης στὰ «Ἐπιφαινόμενά» του, ἀπ' τὴν ἀρχὴ ἴσαμε τὸ τέλος κλαίει. Γελοιούνται ὅμως. Ρωτοῦμε τώρα ποὺ κλαίει ; στὴ δοκιμασία ; ὄχι βέβαια, στὴ δοκιμασία πονᾶ, στὸν πόνο ἀγαπᾶ.

Δοκιμασία.

Νὰ κι' ἕνας ἄνθρωπος σφυρηλατημένος καὶ μάρτυρας τῆς ζωῆς. Στὸν κόσμο αὐτὸ ἀγωνίστηκε, ἐπάλεψε, ρημάχτηκε, ἔπεφτε μὰ καὶ σηκωνότανε. Δέχτηκε μὲ τόλμη καὶ ψυχραιμία τὄνα ράπισμα τῆς ζωῆς ἀδιάκοπα καὶ σκληρότερα πίσω ἀπ' τἄλλο. Τὰ ραπίσματα ὅμως αὐτὰ τὸν κάμανε ἀτρόμητο παλλικάρι καὶ φίλο τῆς ζωῆς, καὶ καθὼς βγαίνει ἀπὸ τὰ ποιήματά του, ἐπειδὴ τὴν αἰστάνθηκε θέλησε καὶ νὰ τὴν ζήσῃ. Καὶ τὴ ζωὴ τὴν ἔζησε ! Ζωὴ γεμάτη παραδειγματισμό. Νὰ ἡ ἀνωτερότητα τοῦ Βρισιμιτζάκη ! Γι' αὐτὸ καὶ πρέπει νὰ περηφανεύεται, γιατὶ εἶνε μιὰ σπάνια πραγματικὴ ὀντότης. Δὲν ἦταν. Γίνηκε μέσα στὴ ζωὴ ποὺ πάλεψε ἐπίπονα μέσα στὴ δοκιμασία.

Πόνοι.

Δοκιμασία χωρὶς πόνο καὶ πόνοι χωρὶς δοκιμασία δὲν ὑπάρχει. Γι' αὐτὸ τὰ σκληρὰ χτυπήματα ποὺ τοῦ χάρισε ἡ ζωή, γι' αὐτὸ τῆς καρδιᾶς του τὰ ραγίσματα

ποὺ τόσο πολὺ τὰ αἰστάνθηκε μέσα στὲς δοκιμασίες, τὸν ἔκαμαν νὰ πονᾷ.

'Αγάπη.

Πονᾷ καὶ ταὐτόχρονα ἀγαπᾷ. Κι' εἶνε μεγάλη ἡ ἀγάπη τοῦ ποιητή. 'Αγάπη παγκόσμια, ἀγάπη ἀγνή, οὐράνια, ἄϋλη. Πῶς ὅμως νὰ μὴ ἀγαπᾷ; Τὰ τόσα τρυφερὰ αἰσθήματά του, ποὺ εἶνε ἡ μεγαλύτερη ἔνδειξη τοῦ ἐσωτερικοῦ ψυχικοῦ του συγκροτήματος καὶ ἕνα ὑπερεκχείλισμα ἀνώτερης προσωπικότητος, δείχνουνε ψυχὴ μεγάλη, ποὺ ἔμαθε ν' ἀγαπᾷ κι' ἂς μὴ ἀγαπιέται...

... Οἱ στίχοι τοῦ Βρισιμιτζάκη εἶναι ἕνας ὕμνος, ἕνα γλυκόηχο ἆσμα στὴν ἀγάπη, στὴν ἀγάπη, ὄχι ὅμως τὴν κοινή, ἀλλὰ στὴν ἀγάπη τὴν οὐράνια, τὴν ἄϋλη, στὴν ἀγάπη τοῦ ποιητή..., τὴν ἀληθινή.

Μὲ τὲς τρεῖς αὐτὲς λέξεις, μὲ τὰ τρία αὐτὰ μαργαριτάρια του ὁ Π. Βρισιμιτζάκης, ποὺ τὸν ἐξύψωσαν, διδάσκει ποιητικὰ πῶς πρέπει ν' ἀντικρύσουμε τὴν ζωή. Πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι τὴν ποίηση, ποῦ τοῦ ὑποσχέκε τὴν ἐπιτυχία... Καὶ τὸ σκοπό του τὸν πέτυχε...

'Αλεξάνδρεια — Μ. ΛΕΟΝΤΙΔΗΣ (ΣΕΡΕΚΕΜΠΕΡΧΑΝ)

«ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ-ΟΜΟΝΟΙΑ» 'Αλεξάνδρεια 16-4-37

Γύρω ἀπὸ τὰ «'Επιφαινόμενα» τοῦ κ. Βρισιμιτζάκη

'Υπὸ τοῦ συνεργάτου μας Δρ ΚΑΒΟΥΡ

'Ο ποιητὴς κ. Βρισιμιτζάκης εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μοῦ χαρίσῃ, μὲ μιὰ εὐγενική του ἀφιέρωσι, δύο ποιητικές του συλλογές, τοὺς «Σαρκοφάγους καὶ 'Οβελίσκους», καὶ τὰ «'Επιφαινόμενα».

'Η πρώτη του, ἔχει ἤδη δοκιμάσει ἀπὸ τὸ 1928 τὴν καθαρτήριο ἐξαγνιστικὴ φλόγα τῆς κριτικῆς. Πρόκειται γιὰ μιὰ συλλογὴ ἐκλεκτῶν σονέττων, τὰ πρῶτα

αὐτὰ δείγματα τῆς ποιητικῆς δυνάμεως, τοῦ λυρικοῦ ταλάντου τοῦ μυστικοπαθοῦς αὐτοῦ τραγουδιστοῦ, ποὺ ἐμπνέεται ἀπὸ τὶς μεγάλες μορφὲς τῆς Φαραωνικῆς θεολατρείας καὶ τὰ πανάρχαια φαραωνικὰ σύμβολα, ποὺ ἐδημιούργησεν ὁ πολιτισμὸς τῆς τότε ἐποχῆς,

Ψάλλει ὅμως καὶ τὸν ἔρωτα καὶ τὴν γυναῖκα, τὴν γλυκειά, τὴν σατανικὴ καὶ τὴν μοντέρνα, τὴν ἀθάνατη καὶ ἄϋλη γυναῖκα, ποὺ «φωτᾷ τὴν στράτα τὴν σκοτεινιασμένη», καὶ ἡ λεπτὲς χορδὲς τῆς παθητικῆς του λύρας δονοῦνται ἀπὸ πόνο, γιὰ ὅλες τὶς ἀναμνήσεις, ποὺ ζυγώνουν μέσα ἀπὸ τὰ βάθη τῶν καιρῶν, καὶ ποὺ σὰν ἀνθάκια δροσερὰ καὶ μυριόχρωμα, στεφανώνουν και μυρώνουν τὴν σκέψη τοῦ ποιητοῦ. 'Από τοὺς «Σαρκοφάγους καὶ 'Οβελίσκους» ὅμως ἕως τὰ «'Επιφαινόμενα», ἔχουμε ἕνα ἀνέβασμα πρὸς τὴν τελειότητα, μιὰ σημαντικὴ ἐξέλιξι στὴν ποίησι καὶ μιὰ πρόοδο σταθερά, ἕνα καλλιτεχνικὸ ἔνστικτο ἀσφαλῶς ὁδηγημένο, ποὺ ἐπισφραγίζει τὴν προσωπικότητα τοῦ ποιητοῦ. Εἰς τὰ «'Επιφαινόμενα», ὁ ὀνειροπόλος τραγουδιστὴς ζῇ τὴν ποιητική του ζωὴ μέσα στὸν φωτεινὸ κύκλο τῆς ἴδιας του ζωῆς.

Τὰ αἰσθήματα ποὺ διατυπώνει στοὺς στίχους του, ἐναλλάσσονται τόσον καλά, τόσον ἁρμονικά, ὅπως ὑποστηρίζει ἄλλως τε στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου, ὁ 'Ελληνιστὴς καθηγητὴς κ. Ρουσέλ, ὥστε νὰ νομίζῃ κανεὶς ὅτι ἀκούει τὴν ἐκτέλεσι μιᾶς ἀρτίας μουσικῆς συμφωνίας.

"Ενας ἐσωτερισμός, γεμᾶτος ἀπὸ ἁβρὰ μελαγχολικὴ διάθεσι, διαπνέει τὰ περισσότερα τῶν ποιημάτων τῆς συλλογῆς αὐτῆς.

Στὰ τραγούδια του βλέπουμε ν' ἀντιλαλῇ συχνάκις τὸ παθητικὸ μοιρολόγι κάποιας κρυφῆς ἀγάπης, βρίσκουμε μιὰ θλῖψι ἤρεμη καὶ σιγαλή, ἕνα λυρικὸ

πάθος γεμᾶτο τρυφερότητα καὶ συγκίνησι, ποὺ μὲ τὴν χάρι τῆς φαντασίας καὶ τὴν μουσικότητα τοῦ στίχου, μᾶς ἀνυψώνει στὴν μυστικὴ σφαῖρα, ὅπου βασιλεύει ἡ πραγματικὴ Τέχνη.

Ὁ πόνος, ἡ ἀνεξάντλητη αὐτὴ πηγὴ τῶν ἰσχυροτέρων αἰσθημάτων εὐαρεσκείας, καθὼς τὸν χαρακτηρίζει καὶ ὁ ψυχίατρος MAX NORDAU, εἶναι ὁ παρήγορος ἄγγελος, ὁ καλλίτερος φίλος, ὁ γλυκύτερος σύντροφος τῶν στιγμῶν τοῦ ποιητοῦ.

Καὶ μόνον, ἆρά γε, τοῦ ποιητοῦ μας;

Ὅταν ἀναλογισθοῦμε, τὴν μεγάλη, τὴν τεραστία ἐπίδρασι τοῦ Πόνου, τοῦ ψυχικοῦ Πόνου, ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς Τέχνης ἐν γένει καὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ κόσμου τῶν ἰδεῶν, δὲν πρέπει νὰ ἀποροῦμε γιὰ ποιὸ λόγο, ὁ Ἀλεξανδρινὸς ποιητὴς ἔγραψε στίχους μελαγχολικούς, μὲ τόση θλῖψι καὶ παράπονο καὶ συντριβὴ στὴν καρδιά, παρ' ὅλη τὴν ἀνέφελη χαρὰ τῆς τριγύρω ζωῆς, καὶ τῆς ποιητικῆς του ἀτμόσφαιρας, παρ' ὅλα τὰ θερμὰ φιλιὰ ἑνὸς ζωογόνου ἥλιου, καὶ τὰ γλυκὰ χάδια ἑνὸς γελαστοῦ οὐρανοῦ.

Ὁ ἔρως καὶ ὁ πόνος, εἴτε ὡς αἰτία, εἴτε ὡς ἐπακολούθημα, ὑπῆρξαν ἀπὸ τὴν πρώτη χαραυγὴ τῆς ζωῆς, οἱ δύο εὐγενεῖς σκοποὶ τῆς Τέχνης, μέσα στὰ νοήματα τῶν συγγραφέων καὶ στὶς στροφὲς τῶν ποιητῶν.

Ἂς μὴ λησμονοῦμε, ὅτι χωρὶς τὸν πόνον μᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰ νοιώσουμε τὴν συγκινητικὴ χάρι τῆς ἀγάπης.

Καὶ μοῦ ἔρχεται ἄθελα στὸ νοῦ, ἡ βαθυστόχαστη αὐτὴ σκέψι τοῦ Ρουμάνου συγγραφέως Ἐμινέσκο, ὅταν μᾶς λέγῃ, ὅτι «ἡ ἀγάπη εἶναι ἕνας μακρὸς πρόλογος τοῦ πόνου». Ἔπειτα ἡ μελαγχολία αὐτὴ τοῦ ποιητοῦ μας ἔχει κάτι τὸ ἰδιαίτερο, τὸ λεπτό, τὸ ἀριστοκρατικό, ἐὰν πιστέψουμε στὸν ὁρισμὸ ποὺ μᾶς δίδει ὁ LACORDAIRE, ὅτι δηλαδὴ εἶναι χαρακτηριστικὴ τῶν προνομοιούχων ἐκείνων φύσεων, συνυφασμένη μὲ κάθε πνεῦμα ποὺ ξεύρει νὰ προχωρῇ μακρὰν εἰς τὰς σκέψεις του καὶ μὲ κάθε καρδιά, ποὺ αἰσθάνεται ζωντανὰ καὶ ποθεῖ βαθειά.

Ὅπως γράφει καὶ στὴν «Νέα Ἑστία», ὁ βαθυστόχαστος κριτικὸς κ. Κλ. Παράσχος, «οἱ στίχοι τοῦ κ. Βρισιμιτζάκη, πηγάζουν ἀσφαλῶς ἀπὸ μιὰ θεωρία τῆς ζωῆς, ἀπὸ ἕνα φιλοσοφικὸ κοίταγμα τῶν πραγμάτων, καὶ ἡ ἀτένισι αὐτή, ἀφήνει στὴν ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ ἕνα κατακάθι πικρό, ποὺ τὸ ἐλαφρώνει ὅμως ἡ μουσική του διάθεσι. Ἡ μελῳδία τῶν στίχων του, στάζει μέσα μας μὲ μιὰ γλύκα πραϋντική. Εἶνε σὰν ἕνας ἁπλὸς πολυακουσμένος σκοπός, ποὺ σὲ ὡρισμένες στιγμές, κάνει πάντα καλό.»

Τὸν πόνο του λοιπὸν αὐτόν, μᾶς τὸν ἐξωτερικεύει δυνατά, στὸ ὑποβλητικό του ποίημα : «Βράδυ». (σ. 5)

Ὕστερα ἀπὸ τὸν κακοτυχισμένο λυρικό μας Ζαλοκώστα, τὸν τρυφερώτερο ἴσως ὅλων τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν, ποὺ ἔζησαν στὰ πρῶτα πενῆντα χρόνια τοῦ 19ου αἰῶνος, ὕστερα ἀπὸ τὸν χαροκαμμένο Βαλαωρίτη, τὸν ποιητὴ τῶν «Μνημοσύνων» καὶ τῆς «Νεκρικῆς Ὠδῆς», τὰ δύο αὐτὰ ὑπέροχα σύμβολα πόνου, ποὺ ἐσκόρπισε σὰν μυρωμένα ἀμαραντολούλουδα, γύρω στὸ βωμὸ τῆς ἐθνικῆς μας ποιήσεως, ὕστερα ἀπὸ τὸν μεγαλόστομο Παλαμᾶ, ποὺ μὲ τὸν «Τάφο» του, τὸ κατ' ἐξοχὴν παθητικὸ αὐτὸ μοιρολόγι τῆς καρδιᾶς, μᾶς ἔδωσε ἕνα καλλιτέχνημα θείου πόνου, ποὺ τοῦ ἐνέπνευσεν ὁ θάνατος τοῦ μικροῦ του παιδιοῦ, ὕστερα τέλος ἀπὸ τὸν Ἀθηναῖο Μωρεάς, ποὺ στοὺς θαυμαστούς του στίχους τῶν «Στροφῶν» ἐτραγούδησε τόσον πονετικά, ἀλλὰ καὶ τόσον γαλήνια, ὅλη τὴν ἀπόκρυφη οὐσία

τῆς ζωῆς, ὁ Ἀλεξανδρινὸς Βρισιμιτζάκης, σὰν ἄλλος Ὀρφέας τοῦ Πόνου, ἐπέτυχε νὰ προσθέσῃ νέες ποιητικὲς δάφνες στοὺς πλουσίους δαφνῶνας τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Παρνασσοῦ.

Διαβάστε τον προσεκτικά, μεγαλόφωνα, ὑποβλητικὰ καὶ εἶμαι βέβαιος, πῶς ἡ μουσικότης τῶν στίχων του θὰ εὕρῃ ἠχὼ μέσα στὴ ψυχή σας, θὰ σᾶς συγκινήσῃ καὶ θὰ σᾶς κάμῃ νὰ πονέσετε καὶ σεῖς μαζὺ μὲ τὸν ποιητή :

Σὲ μι' ἅρπα μαγικὴ ποὺ κλείνω ἐντός μου,
ἔρχονται οἱ ψίθυροι ἁπαλὰ τοῦ κόσμου,
καὶ τὶς χορδὲς κτυποῦν ἁρμονικά.
Καὶ στοὺς πολλοὺς ρυθμοὺς χρόνο μὲ χρόνο
ἕνα τραγοῦδι ξεχωρίζω μόνο
τὸν πόνο μου ποὺ κλαίει μυστικά.

Καὶ παρακάτω, σ' ἄλλον του στῖχο :

Δὲν κλαίω τὸν πόνο μου, μόνο τὸν λέω,
ἤσυχα ἀπ' τὴν καρδιὰ τὸν τραγουδῶ.
Κάθε μοτίβο μου, παληὸ εἴτε νέο
ἔχει τὴν ἴδια θλιμμένη ἐπῳδό.

Γι' αὐτό, νοιώθουμε τὸν πόνο του συνυφασμένο μὲ τὰ συστατικὰ τῆς ζωῆς του, μιᾶς ζωῆς ἤρεμης, μπορῶ νὰ πῶ μονότονης, πρὸ παντὸς σεμνῆς καὶ αἰσθηματικῆς, ποὺ μᾶς φανερώνεται, μέσα στὴν μυστικὴ λαμπρότητα τῆς Τέχνης, πειθαρχημένη στὸν κόσμο τῶν ὡραίων ἰδανικῶν καὶ τῶν παθητικῶν στοχασμῶν.

Ὁ πόνος, σὰν μιὰ περιπλοκάδα, περιζώνει τὴν ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ.

Ὅλη ἡ ζωή μου, μάταιη ἦταν μιὰ πάλη,
μιὰ μακρυὰ ἀπὸ πόνους λιτανεία.»

τραγουδεῖ μὲ ἕνα ἤρεμο παράπονο, ὁ συμπαθὴς τραγουδιστής.

Ὁ πόνος του ὅμως αὐτὸς δὲν εἶναι ἀφύσικος, ἐπι-

τηδευμένος καὶ νοσηρός, καθὼς συμβαίνει σὲ ἄλλους «ἐπιθανάτους» Ἕλληνας καὶ ξένους στιχουργούς, ὅπως τοὐλάχιστον ἀπέδειξεν ἡ ἔρευνα τῆς ψυχιατρικῆς, μὲ τὴν μελέτη τῆς ψυχοπαθοῦς φύσεως αὐτῶν.

Ὁ πόνος του, ποὺ τοῦ ἐνέπνευσεν ὁ ἀδόκητος θάνατος ἑνὸς προσφιλεστάτου του προσώπου, δὲν εἶναι λοιπὸν ἐπίπλαστος καὶ δανεικός, ἀλλὰ γνήσιος καὶ δικός του, κυβερνήτης τοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου καὶ ἀναβρύζει αὐθόρμητα μέσα ἀπὸ τὸ βυθὸ τῆς καλλιτεχνικῆς του ψυχῆς. Μὲ τὸ πλούσιο γλωσσικό του ὑλικό, ξεύρει νὰ πλάθῃ καὶ νὰ δουλεύῃ τὸν στῖχό του, νὰ τὸν ὠμορφολαξεύῃ, νὰ τὸν κάμῃ σφιχτοδεμένο, χαρίζοντάς του μιὰ χάρι καὶ μιὰ εὐρυθμία, ποὺ μᾶς φανερώνουν ὅτι ὁ ποιητής μας ἔχει συνείδησι τοῦ μέτρου καὶ κατέχει ὅλα τὰ μυστικά του.

Εὔχομαι στὸν κ. Βρισιμιτζάκη —ἐκλεκτὸς αὐτός, μέσα στοὺς ἐκλεκτοὺς Νεοαλεξανδρινοὺς Ὁμηρίδας— νὰ γίνῃ ὁ πρωτεργάτης καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς νέας ποιητικῆς Σχολῆς —ἂς τὴν ὀνομάσω τὴν Σχολὴν τῆς ἀντιδράσεως,— προωρισμένης γιὰ μιὰ πειὸ πλατειὰ καὶ διαρκῆ ζωή, ὕστερα μάλιστα ἀπὸ μιὰ ποίησι γερασμένη, μουμιώδη καὶ ξηρά, ποὺ ἄναψεν ἐνθουσιασμοὺς καὶ ἐσκόρπισε γύρω της ρίγη λυρισμῶν, ἀλλὰ καὶ ποὺ στάθηκε ἀνήμπορη νὰ δημιουργήσῃ καὶ θρῦλο καὶ ἱστορία καὶ πρὸ παντὸς πιστοὺς καὶ ἐμπνευσμένους συνεχιστὰς καὶ ὀπαδούς.

Εἶμαι βέβαιος πῶς καὶ τότε ἀκόμη ἡ ὡραιοπαθής του ψυχή, μὲ τὴν δύναμι πάντοτε καὶ τὴν εὐλογία τῆς Μούσας του, δὲν θὰ παύσῃ νὰ ὑψώνεται ὁλοένα πρὸς τὰ ὡραῖα, τ' ἁγνὰ καὶ τὰ φεγγοβόλα, ξανοίγοντας κόσμους ἀγνώριστους, καθὼς ἁρμόζει στοὺς ἀληθινοὺς ποιητάς.

«Κι' ἐγὼ εἶμαι καβαλλάρης, ἔλα,
στὴ διαμαντένια σου τὴ σέλλα
γνωρίζω πῶς νὰ κρατηθῶ.
Μόνο μ' ἐσένα τὸ ταξίδι τ' ἀγαπῶ.
'Εγὼ εἶμαι ἀπὸ τὸ γένος τὸ μεγάλο,
ποὺ πρωτανάθρεψε κι' ἐσέ.
Γιά πάρε με καὶ φέρε με, ὑποταχτικέ,
ψηλότερα κι' ἀπὸ τὸν ἄλλο.»

Δρ ΚΑΒΟΥΡ

'Αλεξάνδρεια 24)4)37

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι **τὰ ποιὸ ὡραῖα** τραγούδια τἄγραψαν πάντα ἄνδρες, ἀλλὰ εἶναι ἡ γυναῖκα ποὺ τἄνοιωσε καὶ τὰ ἐχάρει πιὸ βαθυά.

"Ετσι καὶ τὰ «'Επιφαινόμενα» γεννημένα ἀπὸ τὴν «γλυκειὰ μελαγχολία», τὴν ἐμπνεύστρια, μὲ συνεκίνησαν πολύ.

Μ. ΡΟΥΣΣΙΑ

«ΕΦΗΜΕΡΙΣ» 'Αλεξάνδρεια, 7)7)37

Εἰς τὸ ἀξιόλογον καὶ γνωστότατον λογοτεχνικὸν περιοδικὸν τῶν Παρισίων «MERCURE DE FRANCE» τῆς 15ης 'Απριλίου 1937, ὁ διεθνοῦς κύρους κριτικὸς καὶ σοφὸς ἑλληνιστής, συνάμα δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοτέρους ποιητὰς τοῦ Γαλλικοῦ Παρνασσοῦ, κ. PHILEAS LEBESGUE ('Αστεριώτης) δημοσιεύει τὸ ἑξῆς κριτικὸν σημείωμα διὰ τὴν νέαν ποιητικὴν συλλογὴν «Τὰ 'Επιφαινόμενα» τοῦ 'Αλεξανδρινοῦ ποιητοῦ κ. Π. Βρισιμιτζάκη :

MERCURE DE FRANCE

«ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

«'Ο κ. Βρισιμιτζάκης, ὁ λαμπρὸς σονετίστας τῶν «'Οβελίσκων καὶ Σαρκοφάγων», μᾶς παρουσιάζει εἰς τὰ «'Επιφαινόμενά» του,τὰ ὁποῖα προλογίζει μὲ λεπτότητα ὁ κ. Λ. Ρουσσέλ, τὸ ξετύλιγμα μιᾶς πονεμένης ψυχῆς.

Βυθιζόμεθα, σιγὰ-σιγά, μέσα σὲ μιὰ κόλασι μελαγχολικῶν σκέψεων, ἀλλ' ἡ διάθεσις τοῦ ποιητοῦ μᾶς ἐπαναφέρει πρὸς τὴν χαράν, μὲ τὴν χάριν τῆς τέχνης του, ποὺ εἶνε κάτι τὸ ἀξιοθαύμαστον. 'Η θλῖψις τὸν σπρώχνει πρὸς τὴ σάτυρα, ὅπου καὶ διαπρέπει.

'Ο κ. Λ. Ρουσσὲλ δὲν διστάζει στὸ εἶδος αὐτὸ νὰ τὸν συγκρίνῃ μὲ τὸ Σολωμό.

Καλλιτέχνης λεπτολόγος, ποῦ ξεύρει νὰ αὐτοελέγχεται, ὁ κ. Βρισιμιτζάκης ξεύρει ἐπίσης καλὰ νὰ ποικίλλῃ τοὺς ρυθμούς του καὶ νὰ κατευθύνῃ τὴν ἔμπνευσί του. "Οσο γιὰ μᾶς ἀπολαμβάνομε ζωντανὰ μερικά του φυσιολατρικὰ ποιήματα, ποὺ εὑρίσκονται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς συλλογῆς του.»

'Η εὐμενής, ὅσον καὶ εἰλικρινής, αὐτὴ κριτική, ποῦ τιμᾷ ἰδιαιτέρως τὸν φιλέλληνα Γαλάτην, ὁ ὁποῖος ἄλλωστε δὲν παύει νὰ παρακολουθῇ τὴν 'Αλεξανδρινὴν λογοτεχνίαν, ἐξυψώνῃ ἀκόμη πιὸ πολὺ τὸν ποιητὴν τῶν «Σαρκοφάγων καὶ 'Οβελίσκων», σονέττων λεπτῆς τέχνης καὶ ἐμπνεύσεως δυνατῆς, ποῦ ἐπέρασαν τότε (1928) σχεδὸν ἀπαρατήρητα.

ΚΛΕΟΝΙΚΗ Θ. ΚΑΒΟΥΡ

«LA BOURSE EGYPTIENNE» Alexandrie 12-7-37

Le GRAND HELLENISTE M. Roussel, parlant de M. Brissimizaki poète néogrec, et auteur du recueil intitulé «Obélisques et Sarcophages», et de «Epiphenomena», souligne que l'auteur dans une série des poèmes mystiques, donne libre expression aux sentiments douloureux qui envahissent son âme.

Le rythme de la poésie de Brissimizaki n'est pas mécanique. C'est un rythme naturel, spirituel, coulant, sans effort, car c'est l'âme qui parle.

Ἰβραημία, 14)7)37

Τὰ «Ἐπιφαινόμενα» πρόσθεσαν στὴν φτωχότατη λογοτεχνικὴ παραγωγή μας ποῦ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Καβάφη ἐλάχιστα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ.

ΛΟΥΚΙΑ ΜΑΡΒΑ

«ΑΝΑΤΟΛΗ» Ἀλεξάνδρεια, 29)12)37

Ἡ στήλη τοῦ Δρος Λαγουδάκη

ΤΙ ΕΣΤΙ ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ;

Ἔλαβον πάλιν τέσσαρα πέντε νέα βιβλία συγγραφέων, ἵνα βεβαίως γράφω καὶ ἐγὼ τὴν κρίσιν μου. Ἄλλως δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μοὶ στέλλωνται δωρεὰν βιβλία μετ' εὐγενῶν ἀφιερώσεων, ἐὰν ἐπρόκειτο μόνον νὰ τ' ἀναγνώσω δι' ἐμαυτόν. Οἱ συγγραφεῖς μὲ τιμοῦν, διότι περὶ πολλοῦ ποιοῦνται τὴν κρίσιν μου καὶ θέλουν νὰ τὴν δημοσιεύσω, ἵνα τὴν ἀναγνώσουν καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες τὰ δημοσιεύματά μου.

— Ὁ κ. Β. μοὶ ἔστειλε τοὺς «Σαρκοφάγους καὶ Ὀβελίσκους» αὐτοῦ, τοῦ παρελθόντος, καὶ ἀνέκδοτά τινα ποιήματα τοῦ μέλλοντος, τοῦ παρασκευαζομένου δευτέρου τόμου τῶν «Ἐπιφαινομένων» καὶ ἐπείσθην ὅτι ὄχι μόνον εἶνε καλὸς ποιητὴς καὶ ἀναγινώσκεται εὐχαρίστως, ἀλλ' ὅτι ἔχει καὶ γνήσια ἑλληνικὰ αἰσθήματα, συνοψιζόμενα ἐν δυσὶν ἀρεταῖς, τὴν ἀγάπην τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος (καὶ τοῦ Ἔρωτος) ὅστις ἔρως εἶνε ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, καίτοι οἱ πλεῖστοι δυστυχῶς τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν, ἀρχαίων καὶ νέων, ἀντιλαμβάνονται τὸν ἔρωτα, ὄχι ὅπως οἱ κοινοὶ τῶν ἀνθρώπων, οὓς θεωροῦν βεβήλους.

Τὰ «Ἐπιφαινόμενα», τὸ καθαρὸν αὐτῶν δημοτικὸν λεξιλόγιον, ἡ χάρις τῆς ὁμοιοκαταληξίας, μ' ἔφερον μέχρι τέλους τοῦ βιβλίου.

Δρ Σ. ΛΑΓΟΥΔΑΚΗΣ

«ΠΑΝΟΡΑΜΑ« Ἀλεξάνδρεια, Ἰανουάριος 1938

«Ἐπιφαινόμενα». Τραγοῦδι παθητικὸ κιθάρας ποὺ τὲς χορδὲς τῆς καρδιᾶς ἐγγίζει. Σὰν ζωγράφος μὲ γυμνασμένο χρωστῆρα μᾶς παρουσιάζει, σὲ ἐπιτυχημένες λέξεις, ὡραῖες ζωντανὲς εἰκόνες μὲ χρώματα ζωηρὰ τῆς φύσεως τὰ κάλλη, ὅπως στὸ «Ἡλιοβασίλεμα», στὸ «Δεῖλι», στὸ «Σούρουπο», στὸ «Βράδι».

Διακρίνομε, διαβάζοντας τῶν «Ἐκστάσεων» τοὺς στίχους, ποὺ ρέουν ἀβίαστα, τὸ δάκρυ τοῦ πόνου νὰ στάζῃ καθαρὸ καὶ λαμπρὸ σὰν λευκὸ μαργαριτάρι ἐπάνω στὸ χαρτί. Λέγει στὸ «Θρύλο Ὀνείρου». (σ. 33)

Καὶ στὴν «Ὠδή» του, ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς θὰ πονέσῃ μὲ τὸν ποιητή. Ἰδοὺ αὐτό. (σ. 41) Οἱ ἀνωτέρω εἶναι θαυμάσιοι στίχοι στὸν πεσσιμισμό τους.

Στὴν «Ἅρπα» ἐπίσης, αἰσθάνεται ὁ ἀναγνώστης τοὺς γλυκοὺς ἤχους τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ ὀργάνου σὰν κλάμμα πνιγμένο νἄρχωνται στ' αὐτιά του, σὲ ἐκφραστικὲς λέξεις. (σ. 55)

Ἡ «Μελαγχολία» ὅμως εἶνε ἡ κορωνὶς τῆς ἐμπνεύσεώς του. Φαντάζεσθε τὸν πονεμένο ποιητὴ μὲ τὸ κεφάλι γυρμένο νὰ σᾶς ἀπολογιέται μὲ πικρὸ παράπονο καὶ νὰ λέγῃ: (σ. 63)

Στίχοι θλιβεροὶ μὰ καὶ τόσο μελωδικοὶ ποὺ ξεχειλίζουν ἀπὸ μιὰ μελαγχολία ψυχική, εἶναι μπριλάντια καὶ μιλοῦν κατ' εὐθεῖαν στὴν καρδιά μας καὶ αἰσθανόμαστε ἀθέλητα νὰ τεντώνουν αἱ χαλαρωμένες ἀπὸ τὸ δαρμὸ τῆς μοίρας χορδές της.

Ἐκεῖνο δὲ ποὺ μᾶς ἔκανε μεγάλη ἐντύπωσι, εἶναι ὁ ἐπαινετικὸς πρόλογος τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Μονπελιὲ καὶ Ἑλληνιστοῦ Λουῒ Ρουσέλ. Λέγω μεγάλη ἐντύπωσι, γιατί, καθὼς γνωρίζομεν, ὁ ἐν λόγῳ κριτικὸς εἶναι ἀπόλυτα ἀρνητής. Καὶ ἐν τούτοις, ἐπαινεῖ τὰ «Ἐπιφαινόμενα», μὲ δίκαιες φράσεις ὅπως ἁρμόζει σ' ἕνα σοβαρὸ ἐργάτη τοῦ καλάμου καὶ τῶν γραμμάτων ὁδηγό.

Camp de César ΚΑΙΤΗ ΣΕΛΙΝΙΩΤΟΥ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΑ "ΕΠΙΦΑΙΝΟΜΕΝΑ"

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «Η ΖΩΗ» Ἀλεξάνδρεια 19-9-1936

Εἰς τὴν ἐφημερίδα «Δωδεκάνησος» τῆς 16ης Αὐγούστου 1936, κρίνοντας ὁ κ. Θ. Δ. Μ. τὰ «Ἐπιφαινόμενα», διερωτᾶται πώς, ὑπὸ τὸν Αἰγυπτιακὸν ἥλιον, ὁ ὁποῖος δὲν παρήγαγε ποτὲ Ἀμλέτους καὶ Σοπενχάουερ, φτιάστηκε ἕνας Βρισιμιτζάκης, γεμάτος «σπλὴν» καὶ πικρὴν μελαγχολίαν.

Τὸ θέμα ἀξίζει συζητήσεως.

1) Τὸ κλῖμα ἑνὸς τόπου ἔχει ἐπίδρασιν στὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν κατοίκων του;

2) Ὁ Ἀλεξανδρινὸς ἥλιος κ' ἡ ὑγρασία εἶνε κατάλληλοι διὰ τὴν ἐκκόλαψιν ποιητικῶν ταλέντων καὶ κατὰ πόσον ἡ ψυχικὴ διάθεσις ἑνὸς ἀτόμου μπορεῖ νὰ τείνῃ στὴν αἰσιοδοξία ἢ στὴν ἀπαισιοδοξία, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασίν της;

Εὐχαρίστως θὰ ἐδημοσιεύαμεν τὴν ἀπάντησιν κάθε εἰδικοῦ συνεργάτου μας, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ μελετήσῃ τὸ ζήτημα.

Παραθέτομεν τὸ κριτικὸν σημείωμα τοῦ κ. Θ. Δ. Μοσχονᾶ καὶ τὴν ὡς εἶδος ἀπάντησιν ἐπιστολὴν τοῦ πασιγνώστου Λυκειάρχου κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΓΚΙΚΑ πρὸς τὸν κ. Παν. Βρισιμιτζάκη, εἰς τὴν ὁποίαν κρίνοντας τὰ «ΕΠΙΦΑΙΝΟΜΕΝΑ» του θίγει καὶ τὸ ζήτημά μας.

Ἐφημερὶς «Δωδεκάνησος» Ἀλεξάνδρεια, 16)8)36

Ὁ κ. Π. Βρισιμιτζάκης δὲν εἶνε ἄγνωστος. Ἰδιόρρυθμος, σεμνός, ἀθόρυβος, ἴσως καὶ ἐκκεντρικός, ἐὰν

θέλετε, ἀριθμεῖ ἐκτιμητάς, ἐχθροὺς κανένα. Ὁ πρῶτος του τόμος τῶν ποιημάτων μὲ τὸν ἐκφραστικὸν τίτλον «Ἐπιφαινόμενα», μᾶς ὑπόσχεται ὅτι καὶ ὁ δεύτερος τόμος θὰ εἶνε ἐξ ἴσου εὐανάγνωστος.

Ἕνα πρᾶγμα μόνον μὲ κάνει καὶ ἀπορῶ. Διατὶ αὐτὴ ἡ μαύρη ἀπελπισία ποὺ σκορποῦν ἄφθονα οἱ στίχοι τοῦ κ. Β. Ἐὰν ὁ κ. Β. ἔγραφε στὸ Μάντσεστερ ἢ παρὰ τὸν Τάμεσιν θὰ ἠννόουν τὸ «σπλὴν» ποὺ τὸν κατατρώγει, ἀλλά, ἐδῶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, μὲ τὸν ἥλιον της νὰ ἐξατμίζεται τέτοια ἀπαισιοδοξία; Ὁ Αἰγυπτιακός μας ἥλιος ἄλλως τε δὲν ἔφκιασε ποτὲ Ἀμλέτους καὶ Σοπενχάουερ, ἀλλὰ ἔφκιασε αἱρεσιάρχας κ' ἕνας ἀπ' αὐτοὺς εἶνε καὶ ὁ Βρισιμιτζάκης, διότι μὲ τὰ ποιήματά του ἐνεκαινίασε νέαν σχολὴν καὶ ἔδωσε νέαν κατεύθυνσιν εἰς τὴν νεοελληνικήν μας ποίησιν.

Θ. Δ. Μ.

Ἀλεξάνδρεια 18)8)36

Ἀγαπητὲ Κε Π. Βρισιμιτζάκη

Εἶνε λίγες μέρες, ποὺ εἴχατε τὴν εὐγενῆ καλωσύνη νὰ μοῦ στείλετε τὰ «Ἐπιφαινόμενα».

Δὲν ἔσπευσα νὰ σᾶς εὐχαριστήσω ἀμέσως καὶ ἑπομένως «τυπικά», γιατὶ ἤθελα πρῶτα νὰ μελετήσω τὰ βαθυστόχαστα ποιήματά σας. Τὸ ἐπίθετο τοῦτο δὲν εἶνε ἁπλῶς διακοσμητικὸ καὶ φανερώνει τὴν εἰλικρινῆ μου ἐντύπωσιν ἀπὸ τὸ ἔργον σας.

Ἀπορῶ πῶς μερικοὶ κριτικοὶ ἀποροῦν γιὰ τὴν ἀπαισιοδοξίαν σας, ἐνῷ ζῆτε, ὅπως γράφουν, εἰς κλῖμα Αἰγυπτιακό, ὅπου ὀργιάζει ὁ ἥλιος (ξεχάσανε βλέπετε ὅτι μᾶς ξεθεώνει καὶ ἡ ὑγρασία). Ἴσα ἴσα λοιπὸν στὸν ἀληθινὸ ποιητὴ ἂν εἶνε μέρος νὰ προκαλέσῃ ἀπαισιοδοξίαν αὐτὸ εἶνε ἡ χώρα τοῦ Νείλου.

Ἀνεξαρτήτως ὡς τόσο ἀπ' ὅλα αὐτά, ὁ καλὸς κρι-

τικὸς δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ κατακρίνῃ τὸν ποιητὴ ἂν εἶνε αἰσιόδοξος ἢ ἀπαισιόδοξος, (τότε τὰ ποιήματα τοῦ Ὄσσιαν καὶ ὅλος ὁ Σοπεγχάουερ δὲν θ' ἄξιζαν τίποτε!) ἀλλὰ νὰ ἐξετάσῃ ἂν ἔχῃ ἢ ὄχι πηγαίαν ἔμπνευσιν καὶ φόρμαν, ἀνάλογην μάλιστα μὲ τὰ θέματά του — πράγματα, ποὺ τὰ βλέπει κανεὶς εἰς τὰ περισσότερα τουλάχιστον, ἀπὸ τὰ «Ἐπιφαινόμενά» σας, ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὑποφαίνονται ὑπάρχοντα ἀνεξάντλητα ἀκόμη πολύτιμα ἀποθέματα εἰς τὴν ποιητικὴν ψυχήν σας, ποὺ ἐλπίζω, γλήγορα — ἀργά, θὰ ξεσπάσουν εἰς νέα ποιήματα ἴσα ἢ καὶ ἀνώτερα τῆς τελευταίας συλλογῆς σας.

Ὅλος πρόθυμος
ΙΩ. Α. ΓΚΙΚΑΣ

«Η ΖΩΗ» Ἀλεξάνδρεια 5 Ὀκτωβρίου 1936

Γύρω ἀπὸ τὰ «Ἐπιφαινόμενα»

Κύριε Διευθυντὰ τῆς «Ζωῆς»,

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐρωτήσεως ποὺ θέτετε γύρω στὰ «Ἐπιφαινόμενα» τοῦ κ. Π. Βρισιμιτζάκη σχετικῶς μὲ τὴν ἐπίδρασι ποὺ μπορεῖ νἄχῃ ἕνα κλῖμα στὴν πνευματικὴ ἐξέλιξι τοῦ ἀτόμου, ἔχω τὴν ἰδέαν ὅτι οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ τὸ κλῖμα στὴν πνευματικὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀτόμου. Τὸ ἄτομον ὅταν θέλῃ νὰ ἐξελιχθῇ, ὅταν ἔχῃ τάσιν νὰ ἐξελιχθῇ καὶ νὰ προοδεύσῃ, θὰ τὸ κατορθώσῃ ὑφ' οἱονδήποτε κλῖμα καὶ ἂν ζῇ.

Ἔχομεν παραδείγματα ἀνθρώπων εἰς τοὺς ὁποίους ἤρκεσεν ἕν παράδειγμα, ὥστε νὰ ἀλλάξουν δρόμον πορείας καὶ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς προόδου, ἐν τῷ ἅμα, ἐνῷ προηγουμένως οὐδὲν σημεῖον ἐδείκνυον ὅτι θὰ μετέβαλλον βίον.

Ὁ Πλάτων κατὰ τὴν νεότητά του ἠσχολεῖτο μὲ

τὴν ποίησιν, ὅταν ὅμως ἤκουσε τὸν Σωκράτην διδάσκοντα, τόσον ἐνεθουσιάσθη, ὥστε τὸ ἴδιον ἑσπέρας προσεκάλεσε τοὺς φίλους του εἰς συμπόσιον καὶ παρουσίᾳ αὐτῶν κατέκαυσε τὰ ποιήματά του, ἔχων σκοπὸν εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ἀναζητήσῃ τὴν ἀλήθειαν δι' ἄλλης ὁδοῦ ἢ τὴν τῆς ποιήσεως καὶ τὴν ἀνεζήτησε διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς μυήσεως καὶ πραγματικῶς τὴν εὗρε, δι' ὃ καὶ ἀνεδείχθη εἷς τῶν μεγάλων μυστῶν τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Μ. Γ.

«Η ΖΩΗ» Ἀλεξάνδρεια 18 Ὀκτωβρίου 1936

Κύριοι,

Μοῦ θέτετε τὸ ἐρώτημα, ἐὰν καὶ κατὰ πόσον ὁ Ἀλεξανδρινὸς ἥλιος καὶ ἡ ὑγρασία ὑποβοηθοῦν τὴν ἐκκόλαψι ποιητικῶν ταλέντων, καθὼς καὶ κατὰ πόσον ἡ ψυχικὴ διάθεσις ἑνὸς ἀτόμου, ὅσον ἀφορᾷ τὴν αἰσιοδοξίαν, ὅσον καὶ τὴν ἀπαισιοδοξίαν, ὀφείλεται στὸ κλῖμα.

Ἡ ταπεινή μου γνώμη εἶνε ὅτι τὸ κλῖμα ἑνὸς τόπου μπορεῖ νὰ ὑποβοηθῇ ἢ νὰ ἀντιδρᾷ στὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξι τῶν κατοίκων του, ποτὲ ὅμως δὲν θέλω νὰ παραδεχθῶ ὅτι εἶνε καὶ παραίτιον ψυχικῶν συναισθημάτων.

Τὰ ψυχικὰ συναισθήματα ἔχουν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὴν ἀφορμή τους σὲ αἴτια καθαρῶς προσωπικά.

Καὶ γιὰ νὰ μετατοπίσωμεν τὸ ζήτημα στὴν ποίησι, ἔρχομαι ἀδίσταχτα νὰ τονίσω ὅτι ὑπάρχει ποίησις καὶ ποίησις.

Ποίησις ξώπετση, ποίησις κατ' ἀπομίμησιν, κι' ἀντίθετα ποίησις οἶστρος, ποίησις ἀγνή, ποίησις ξέσπασμα εἰλικρινῶν ψυχικῶν συναισθημάτων, ποὺ εἶνε καὶ ἡ ἀληθινή.

Ὁ γνήσιος, ὁ ἀληθινός, ὁ πηγαῖος ποιητὴς δὲν ἀκολουθεῖ σχολές, δὲν φιλοδοξεῖ τὸν τίτλο τοῦ πρωτοπόρου, οὔτε καὶ ἀποβλέπει στὴν ἱκανοποίησι τῶν μοντέρνων γούστων τοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ στήν, ὅσο τὸ δυνατό, ἔντεχνο, κι' ἁρμονικὴ ἀπόδοσι τῶν κατὰ καιροὺς σκέψεων καὶ συναισθημάτων του, καὶ τοῦτο πρὸς ἀτομικὴ χαρὰ ἢ καὶ ψυχικὸ ξαλάφρωμα.

Ὁ κ. Π. Βρισιμιτζάκης, ἀνήκει ἀσφαλῶς στὴ δεύτερη αὐτὴ κατηγορία. Καὶ ἂν σήμερα, λόγῳ προσωπικῶν ἀτυχημάτων, ἡ λύρα του ἀφίνει τόνους μελαγχολικούς, διόλου παράξενον αὔριο μὲ μιὰ μεταλλαγὴ τῶν ὅρων τῆς ζωῆς ν' ἀποδόσῃ τόνους γλυκεῖς, τόνους χαρμόσυνους, ποὺ νὰ ἐμπνέουν τὴν αἰσιοδοξία καὶ νὰ γεννοῦν τὴν ἀγάπη πρὸς τὴ ζωή.

Γκίργκα 13—10—936

Μὲ πολλὴν ὑπόληψι
ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΓΝΗΣ

«Η ΖΩΗ»

Ἀξιότιμε Κύριε Διευθυντὰ τῆς «ΖΩΗΣ»

Σχετικῶς μὲ τὰ ἐρωτήματα ποὺ ἐθέσατε, ἐπιτρέψατέ μου, νὰ πῶ κι' ἐγὼ μερικὰ πράγματα.

Καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα βρίσκω πὼς ἔχει μεγάλο δίκαιο ὁ Λυκειάρχης καὶ Διδάκτωρ τῆς Φιλολογίας Κος Γκίκας νὰ κατηγορῇ τὴν ὑγρασίαν τῆς παρανειλίου χώρας ὡς πρόξενον ἀπαισιοδοξίας καὶ μελαγχολίας. Ἡ Αἰγυπτιακὴ ὑγρασία γεμίζει τὴ ψυχὴ μὲ ἀποχαύνωσι, μὲ μελαγχολία, μὲ ἀπογοήτευσι. Ἂν μέσα στὴν ὑγρασία αὐτὴ ἡ θεὰ Τύχη εὐαρεστηθῇ νὰ μᾶς φιλοδωρήσῃ καὶ μὲ μιὰ πλουσία συλλογὴ ἀπὸ βάσανα καὶ στενοχώριες δὲν ἀργοῦμε νὰ φθάσωμε σὲ... μαύρη ἀπελπισία.

Ἐὰν ὁ βασανιζόμενος κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θνητός, τύχῃ νὰ ἔχῃ καὶ ποιητικὸν τάλαντον τότε τὰ

ποιήματά του μεταβάλλονται σὲ θρήνους καὶ κοπετούς, οἱ ὁποῖοι μποροῦν νὰ εἶναι θεσπέσιοι ἢ ἀπαίσιοι, ἀνάλογως τῆς ποιότητος τοῦ ταλάντου του.

Καὶ τώρα θὰ ρωτήσετε ἴσως :— Γιατί ἀφοῦ τὸ κλῖμα εἶναι τόσο ζωογόνον καὶ χαροποιὸν στὴν Ἑλλάδα, γιατὶ τόσοι μορφωμένοι ποιηταὶ τῶν Ἀθηνῶν εἶναι κλαψιάριδες ;

Μὰ... αὐτὸ συμβαίνει ἀκριβῶς ἴσως ἐπειδὴ εἶναι μορφωμένοι, κι' ἐπηρρεασμένοι ἀπὸ χιλίων εἰδῶν ξένες φιλολογίες, ὑπερβόρειες, ὑπερνότιες, ὑπερανατολικές, ὑπερδυτικὲς καὶ ὅλες αὐτὲς οἱ ἐπιρροὲς ἀλλοιώνουν τὴς ποιητικές των ἐμπνεύσεις.

18 Ὀκτ. 1936, Ἀλεξάνδρεια ΕΛΙΣΣΑΒΕΤ ΨΑΡΑ

LE «PHARE EGYPTIEN» Alexandrie, 17/10/1936

QUERELLES LITTÉRAIRES

Spleen et soleil d' Egypte

A propos de la poésie de Mr. Brissimizakis, dont nous avons entretenu, à temps, nos lecteurs, les revues grecques «Dodécanissos» et «Zoe» ont ouvert un concours, demandant aux écrivains grecs d'Egypte, comment expliquent-ils, que sous le soleil clair d'Egypte, une poésie aussi ossianesque et shopenhauérienne, a-t-elle pu naître et fleurir ?

Comme excuse au pessimisme de Brissimizakis, M. Jean Guickas avance l'humidité Alexandrine, qui nous fait sortir de nos gonds (de nos Dieux...«xéthéoni», écrit-il gentiment, en grec). Mais cela, ajoute-t-il et avec raison, ne plaide aucunement contre la valeur de l'oeuvre. Il est ridicule — et nous sommes parfaitement d'accord avec lui — de trouver une poésie mauvaise parce qu'elle est triste...

Mais qu'on me permette ici de recourir à l'histoire. Il y a un siècle, poésie était presque devenu synonyme de tristesse. C'était l'époque où le spleen régnait en roi. Ossian avait donné le branle. Un autre anglais Byron, donnait une magnifique figuration à l'école, avec son «Child Harold». En France Chateaubriand, Lamartine, Musset noyèrent leur muse dans les larmes. Werther a donné naissance en Allemagne à une génération de poètes hypocondres. Et pourquoi s'arrêter aux romantiques. Sully Prudhomme, auteur du «Vase Brisé» était parnassien et dans le Symbolisme, cette école si près de nous, ne sont-ce pas de préférence les élégiaques, qui ont mené la ronde ? En parlant de Brissimizakis, je nommais Samain, cette éponge à élégies, et j'appelais l'auteur des «Epifenomena», un symboliste retardé. Lui-même, d'ailleurs, m'a donné raison. en m'affirmant que son œuvre poétique fut élaborée, avant la guerre. La poésie élégiaque, prônée par les symbolistes, ces mangeurs de vie intérieure, était alors dans l'air. Le «Mercure de France», dont se repaissaient les intellectuels Alexandrins de l'époque, leur donnait la note. Une note triste. Brissimizakis mit son instrument au diapason. Voilà tout.

A part cela, je dois reconnaître sans doute, l'«idiosynchrasie» du poète, pour employer un terme grec. J'ai avancé l'origine symbolique pour ce qui est de la présentation et de la forme du lirve. Mais pour ce qui est du fond, aussi bien influencé par l'intonation, il faut bien y reconnaître, une vie intérieure intense, rongée continuellement par un pessimisme intense...

Pour expliquer cette vie intérieure intense, j'ai à

remarquer que tous ceux qui avant la guerre, avaient fait de l'étude en générale leur principal passe-temps se sont trouvés quelque peu désemparés dans l'atmosphère avant tout sportive et complètement dépourvue d'aspect littéraire et artistique, qui a allourdi depuis lors nos villes égyptiennes et tout particulièrement Alexandrie. L'éphémère quotidien alexandrin ajouterais-je sans trop me tromper, ne pouvait qu'accélérer chez le poète, le mouvement centrifuge de la pensée. Lorsque les autres cépiacés épuisaient leur encre, la jetant à tort et à travers—dans les revues et les journaux—comme pour se protéger et se défendre, celui-ci avalait la sienne... Rien d'étonnant, qu'après tant d'années, il nous soit apparu, aussi noir ! *)

ELOY TROUVERE

«ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ» «Η ΖΩΗ» Ἀλεξάνδρεια 29-11-1936

Γύρω ἀπὸ τὰ «Ἐπιφαινόμενα»

Μὲ πολλὴ εὐχαρίστηση σᾶς ἀπαντῶ ἀφοῦ μάλιστα, καθὼς βλέπω, ἡ ἀφορμὴ τῆς ἔρευνάς σας δόθηκε ἀπὸ τὰ «Ἐπιφαινόμενα» τοῦ κ. Π. Βρισιμιτζάκη, ἑνὸς ἀληθινοῦ καὶ εἰλικρινέστατου ποιητοῦ.

Δυστυχῶς δὲν γνωρίζω καθόλου τὸν Αἰγυπτιακὸν ἥλιον, ἀλλὰ ὁμολογῶ πῶς δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀπαραίτητος γιὰ νὰ δικαιολογηθεῖ ἡ αἰσιοδοξία ἢ ἡ ἀπαισιοδοξία ἑνὸς ποιητοῦ. Βέβαια ἡ ἐπίδραση ποῦ ἐξασκεῖ τὸ κλῖμα στὴ διαμόρφωση τοῦ χαρακτῆρος τῶν κατοίκων ἑνὸς τόπου εἶναι μεγάλη.

Ἐμεῖς πρέπει νὰ ἐξετάσωμε τὸ ἑξῆς : ἂν τὸ κλῖμα καὶ μόνο μπορεῖ νὰ ἐπιδράσει στὴν διαμόρφωση μιᾶς

---

*) Μεταφράστηκε καὶ δημοσιεύτηκε στὴ «Ζωὴ» τῆς 2 Νοεμβρίου 1936.

ποιητικῆς ἰδιοσυγκρασίας. Σφάλλει κανεὶς ἂν νομίζει πὼς κάθε ποιητὴς εἶναι ἕνα βαρόμετρο τοῦ ὁποίου ἡ εὐαισθησία ρυθμίζεται μόνον ἀπὸ τὶς ἐξωτερικὲς ἐπιδράσεις, καὶ δὲν ἔχει ὑπ' ὄψει του πὼς ὑπάρχουν ἄπειρα ἐσωτερικὰ αἴτια, βαθύτερα ἀπὸ τὶς κλιματολογικὲς συνθῆκες, ποὺ ἐπιδροῦν ἀμεσώτατα στὸν χαρακτῆρα ἑνὸς ἀτόμου καὶ μάλιστα ἑνὸς ποιητοῦ, ποὺ βέβαια πρέπει νὰ τὸν παραδεχόμαστε μὲ μιὰ εὐαισθησία εὐπαθεστέρα.

Κάποιος δίδει μεγάλη σημασία στὸ κλῖμα καὶ λησμονεῖ τὸ ἔμψυχον περιβάλλον (οἱ ἄνθρωποι μὲ τὶς ἀρετὲς καὶ τὶς κακίες τους, μὲ τὶς συναντήσεις καὶ τὶς συγκρούσεις τους, μὲ τοὺς ἐρχομοὺς καὶ τοὺς θανάτους των), λησμονεῖ τὸν ἐσωτερικὸν κόσμο τοῦ ἀτόμου, τὴν ἐσωτερικὴ ζωή του, τὶς ἐσωτερικές του περιπέτειες, τὶς ἀγωνίες, τὶς ἐπιδιώξεις, τὶς χίμαιρες, ὅλα ταῦτα ποὺ ἀποτελοῦν γιὰ ἕνα ποιητὴ ὅ,τι πολυτιμώτερο ἔχει νὰ διαθέσει καὶ ποὺ μορφώνουν τὴν προσωπικότητά του.

Ἕνας ποιητὴς καὶ ἕνα ποιητικὸ ἔργο, ὅταν μάλιστα εἶναι ἀξιόλογο, δὲν πρέπει νὰ ἀντικρύζεται μὲ ἀβασάνιστη εὐκολία ποὺ ὁδηγεῖ σὲ ἄστοχες ἀπορίες καὶ σὲ λανθασμένα συμπεράσματα.

Κάθε λογοτέχνημα ἔχει μιὰ ζωὴ ἐντελῶς δική του. Μᾶς προσφέρει τὴν ἱστορία μιᾶς ψυχῆς, μᾶς ἱστορεῖ τὶς ἐξομολογήσεις ἑνὸς ἐγώ, μᾶς φωτίζει μὲ τὸ ἄπλετο ἢ μὲ τὸ ἀμυδρό του φῶς, μιὰ πτυχὴ τῆς ἀνθρώπινης ὕπαρξης. Κι' ἐμεῖς μὲ τὴ σειρά μας ὅταν τὸ ἀντίμετωπίζουμε κριτικά, πρέπει νὰ ἐξετάζουμε ἂν πείθει, ἢ ἂν προκαλεῖ ἀντιρρήσεις, ἂν συγκινεῖ ἢ ἂν ἀφήνει ἀδιάφορο τὸν ἀναγνώστη,

Γιὰ τὸ ἔργο τοῦ κ. Βρισιμιτζάκη ἔγραψα καὶ ἀπὸ τὶς «Κρητικὲς Σελίδες».

Τὰ «Ἐπιφαινόμενα» μᾶς πείθουν γιὰ τὴν εἰλικρίνεια τοῦ δημιουργοῦ τους ὥστε οἱ ἀπορίες — τοὐλάχιστον γιὰ μένα — σχετικὰ μὲ τὰ αἴτια ποὺ προκάλεσαν τὴ διάθεση (ἀπαισιόδοξη ἢ αἰσιόδοξη τί ἐνδιαφέρει ;) τοῦ κ. Βρισιμιτζάκη νὰ μὴν ἔχουν τὴ θέση τους.

Ἡράκλειο Κρήτης 10-11-936 ΜΗΝΑΣ ΔΗΜΑΚΗΣ

«ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΗ» Μάρτιος 1937
27 Bd Zaghloul Ἀλεξάνδρεια

«Ἐπιφαινόμενα» Τόμ. Α'. μὲ πρόλογον τοῦ Louis Roussel. Εἶνε ἕνα ποιητικὸ δημιούργημα τοῦ συμπολίτου ἡμῶν Παν. Βρισιμιτζάκη, ἀφιερωμένο στὸν Προλογιστή. Ἔγινε ἀνάρπαστο καθότι ἀξιοσύστατο καὶ ἀξιοπρόσεκτο.

Οἱ κλιματολογικοὶ ὅροι τοῦ τόπου δὲν ἐπέδρασαν ποσῶς ἐπὶ τοῦ μυϊκοῦ καὶ νευρικοῦ συστήματος τοῦ συγγραφέως, τῆς ποιητικῆς του πυρᾶς οὔσης ἀναμμένης παιδιόθεν καὶ βαθύτατα εἰς τὸ εἶναι τοῦ ποιητοῦ.

Δρ Λ. Γ. ΟΛΥΜΠΙΟΣ

ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΙ ΚΑΙ ΟΒΕΛΙΣΚΟΙ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ - ΣΤΑΧΥΟΛΟΓΗΜΑΤΑ

«ΠΑΝΟΡΑΜΑ» Ἀλεξάνδρεια Φεβρουάριος 1929

Διὰ τὸ ἔργον τοῦ κ. Παν. Βρισιμιτζάκη «Σαρκοφάγοι καὶ Ὀβελίσκοι», ἀντὶ πάσης ἄλλης κριτικῆς, μεταφράζομεν ἀπὸ τὸ «LIBRE» μηνὸς Ὀκτωβρίου—Νοεμβρίου 1928, ἀριθ. 72 73, τὴν κριτικήν, ἣν ἔκαμε διὰ τὸ ρηθὲν ἔργον, ὁ σοφὸς ἑλληνιστὴς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μομπελλιέ, Κύριος Λουῒ Ρουσσέλ, ὅστις εἶναι εἷς τῶν διασημοτέρων κριτικῶν τῆς Εὐρώπης.

« ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΙ ΚΑΙ ΟΒΕΛΙΣΚΟΙ »

ὑπὸ Παν. Βρισιμιτζάκη. Ἔκδοσις «Γραμμάτων» 1928, σελ. 136 εἰς σχῆμα 8ον.

Ὁ τίτλος εἶναι ὡραῖος. Ἔχει τὸ ἐλάττωμα νὰ μὴ ἦναι πολὺ πρωτότυπος διότι ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τὰ **Emaux et Camées,** καθὼς καὶ τοὺς **Σκαραβαίους καὶ Τερρακότας** τοῦ Γρυπάρη. Ἀλλ' ὅμως δέον νὰ προσθέσωμεν πάραυτα ὅτι εἶναι ὁ πραγματικὸς τίτλος τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ὅλου ἔργου. Ταῦτα τὰ μέρη ἢ κεφάλαια εἶναι πολλὰ καὶ διαφόρων τόνων.

Ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ βιβλίου ὁ ὑπότιτλος «Σοννέτα τοῦ πόνου» μᾶς κάμνει νὰ νομίσωμεν ὅτι ὅλα θὰ ἦναι θλιβερὰ μέσα εἰς τὸ βιβλίον. Καὶ ὅμως δὲν εἶναι οὕτω.

Βεβαίως ἡ ἀρχὴ εἶνε θλιβερὰ ἀφ' οὗ πρόκειται περὶ μιᾶς ἀγαπημένης νεκρᾶς. Ἡ λύπη τοῦ συγγραφέως εἶναι συχνάκις συγκινητική. Ἀφυπνιζόμενος, παραδείγματος χάριν, τὴν ἀναζητεῖ καὶ μὴ εὑρίσκων αὐτὴν διερωτᾶται ἂν ὀνειρεύηται ἔτι ἢ ἂν ἡ τρέλλα τὸν

κατέλαβεν (26). Ἀλλὰ τὸ συχνότερον τὰ ἄδοντα τὴν νεκρὰν σοννέτα ὀλιγίστην λύπην καὶ παραφορὰν περιέχουν. Ἡ λύπη ἐπαναλαμβάνεται μᾶλλον ἢ ὀρχιστροῦται μὲ εἶδος demi – sérénité.

Εἰς ἓν ἄλλο κεφάλαιον ἡ νεκρὰ περιγράφεται ὡς πάντοτε παροῦσα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐραστοῦ της καὶ τότε ἡ δριμύτης τοῦ πόνου περιορίζεται εἰς τὸ ἐλάχιστον. Κατόπιν ἡ ἐξ ὕψους παρηγορία κατορθώνει τέλος νὰ ἐπιφέρῃ ἐπίζηλον γαλήνην εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ.

Τότε, οὐχὶ ἄνευ ἐκπλήξεως, βλέπομεν (ἀπὸ τὴν σελ. 54) παρελαύνουσαν μίαν ἐρασμίαν σειρὰν ἀπό... πρέπει νὰ εἴπωμεν τὴν λέξιν, μικρὰς γυναῖκας. Ὁ ποιητὴς τὰς ἀγαπᾷ πολὺ νέας καὶ πολὺ λεπτοφυεῖς. Εἶναι καὶ τοῦτο μία καλὴ ἰδέα. Ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ ἱματισμοῦ των περιγράφεται μὲ τρόπον τολμηρὸν καὶ ὑπογραμμίζεται προκλητικὴ ἐνίοτε (παραδείγματος χάριν Ἡ Μοντέρνα Γυναῖκα) καὶ ἱκανὴ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ φωνάξωμεν αἶ, αἶ!

Ἀλλαγὴ σκηνοθεσίας! Ἰδοὺ ἡ Αἴγυπτος. Ἡ Αἴγυπτος, δηλαδὴ ποιήματα ἀντάξια τῶν **Poèmes Barbares** ὡς καὶ τῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μνημείων ἐμπνευσθέντων. Ἐννοεῖται, ὅτι ἐδῶ ὁ τόνος ὑψοῦται, μία ἀξιοπρέπεια καὶ κάτι τὸ μεγαλοπρεπὲς λαμπρύνουν τὸ ὕφος. Ἡ αἰγυπτιακὴ θρησκεία, πιθανὴ πηγὴ τῆς χριστιανικῆς ἐκτίθεται μετὰ μεγάλης εἰλικρινείας καὶ ἁπλότητος.

Ἐν τῷ μέσῳ τούτων τῶν σοννέτων, μερικὰ ἑλληνικὰ σοννέτα, ὡς ἡ περιπέτεια τοῦ Ὕλα. Μετὰ τὸν LECONTE DE LISLE καὶ LORELAY, ἡ ἔλξις τῶν ὑδάτων εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ ἀναλυθῇ! Ὁ ποιητὴς ἐφάνη θαρραλέος: τόσον τὸ καλήτερον δι' ἡμᾶς.

Τὸ ὕφος τοῦ κ. Βρισιμιτζάκη εἶναι ἔντονον, στα-

θερὸν καὶ σαφές. Ποτὲ δὲν στενοχωρεῖται ἀπὸ τὰς ἀνάγκας τοῦ στίχου ἢ ἀπὸ τὴν ὁμοιοκαταληξίαν. Τὰ σφάλματά του εἶνε σπάνια. Ἰδοὺ ἕν ἐξ αὐτῶν: **ἄπειρη ἔκταση ποὺ δὲν τελειώνει.** Εἶνε δῆλον ὅτι μία ἄπειρος ἔκτασις δὲν τελειώνει! Τὸ ὕφος τοῦ κ. Βρισιμιτζάκη εἶναι κυρίως πνευματικὸν καὶ δι' αὐτὸ δὲν μεριμνᾷ διὰ τὴν περιγραφήν. Οὐδεμίαν τῶν γυναικῶν, ἃς ἀναφέρει, περιγράφει. Ἀκόμη οὔτε ἐκείνην, ἣν ἠγάπησε καὶ περὶ ἧς ὁμιλεῖ ἐπὶ πολύ. Δὲν λέγω ὅτι αὐτὸ εἶναι ἁμάρτημα, λέγω μόνον ὅτι εἶνε ἕν ἀξιοσημείωτον παράδειγμα τοῦ ἑλληνικοῦ ποιητικοῦ χαρακτῆρος, ὅστις κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας οὐδόλως ἔπαυσε περιφρονῶν τὰς περιγραφικὰς λεπτομερείας. Μαντεύω μετὰ κόπου (36) ὅτι ἡ γυνὴ ἐκείνη ἦτο ξανθή, αὐτὸ εἶναι ὅλον.

Θὰ ἦμαι ὀλιγώτερον ἐγκωμιαστικὸς ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν. Αὕτη εἶναι φυσικὰ δημοτική. Ἔχει ὅμως... μεταλλαγάς. Εὑρίσκομεν **εἰς** ἀντὶ **σὲ** (13). Ἐπίσης (14) **ν** ἐν τέλει λέξεων, πράγματα μὴ ὄντα ὀρθά. Μὲ ὀλίγον καθάρισμα αὐτὰ διορθώνονται ἀμέσως.

Εἰς ἀντιστάθμισμα, ἡ τομὴ τῶν στίχων εἶναι θαυμασίως πεποικιλμένη! Ὅταν ἤρχισα τὴν ἀνάγνωσιν δυσανεσχέτησα. Ποῦ διάβολον εἶναι ὁ ρυθμός, ἔλεγον; Κατόπιν ἀντελήφθην ὅτι ὁ συγγραφεὺς εἶχε τὸ δίκαιον. Ὁ ἑλληνικὸς στίχος τηρεῖ ἀκόμη μίαν ἀκαμψίαν, ἣν ὀφείλει εἰς τὴν ἀρχαίαν του φύσιν, στίχου μεμετρημένου (δηλαδὴ στίχου μὲ πόδας ἐμμέτρους). Ἀλλ' ἡ σκληρότης αὕτη εἶναι ἐπίζησις ὅλως διόλου ἀνωφελὴς καὶ συνεπῶς λίαν βλαβερά. Ὁ κ. Βρισιμιτζάκης εἶναι εἷς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες τὸ ἠννόησαν ἢ τὸ ᾐσθάνθησαν καὶ οἱ ὁποῖοι ἐξαρθροῦν τοὺς γελοίους ἐκείνους ἀρχαϊκοὺς στίχους.

Πάντοτε, διὰ περισσοτέραν ποικιλίαν, ὁ ποιητὴς δίδει στίχους ἀνομοίους εἰς τὰ σονέτα του, ἄτινα, ἄλλως τε, εἶναι εὔρυθμα. Ἔχει ἔν ἀρκετὰ ὡραῖον μουσικὸν αἴσθημα. Ἐνίοτε τὸ μεταχειρίζεται διὰ νὰ παίξῃ μὲ τὰς λέξεις:

νὰ τὴν φιλήσω ἢ νὰ τὴν ξεφυλλίσω (61)

ἤ διὰ νὰ μᾶς τέρψῃ μὲ τὴν χαρίεσσαν ὁμοιοκαταληξίαν: **σάρλεστον, θεάρεστον** (68). Ἐνίοτε τὸ μεταχειρίζεται γιὰ νὰ κάμῃ μιμητικὴν ἁρμονίαν:

κρύα μ' ἀναταράζει ἀνατριχίλα (25)
τὰ δόντια τὰ τριάντα δυό τους τρίζουν (90)

... τὸ **Ἐπιτύμβιον** τῆς σελίδος 19 ἔχει τὴν χάριν τῶν ὡραιοτέρων ποιημάτων τῆς Ἀνθολογίας.

LOUIS ROUSSEL

«ΚΟΣΜΟΣ» Κάϊρο 1-3-29

Στὸ φίλο ποιητὴ Παν. Βρισιμιτζάκη
Εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

... Ἐδιάβασα μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον τὴν κριτικὴ τοῦ καθηγητοῦ κ. L. Roussel, γιὰ τὸ ποιητικό σου ἔργο «Σαρκοφάγοι καὶ Ὀβελίσκοι».

... Εἶνε ἡ μόνη πραγματικὴ κριτικὴ ποῦ μέχρι σήμερα ἐδιάβασα ἐπάνω σὲ ἔργο Ἑλληνικῆς παραγωγῆς. Νὰ ἐπὶ τέλους ἕνα κριτικὸ πνεῦμα ποῦ μᾶς λείπει στὸν τόπο μας. Δὲν παραξενεύομαι γιὰ τὸν κ. Ρουσέλ, ἀλλὰ κλαίω γιὰ τὴν κακομοιρίλα τῆς Ἑλληνικῆς κριτικῆς. Καὶ ὅταν λέω αὐτὰ θυμοῦμαι ὅτι τὸ ἴδιο σου τὸ ἔργο κάποιος κριτικὸς στὴν Ἑλλάδα (1) ὀλίγο ἔλλειψε νὰ πῇ πῶς εἶνε γιὰ πέταμα.

---

(1) Πρόκειται γιὰ τὸ Βασίλη Ρώττα. Ξέχασε ὅμως ὁ κ. Βερβενιώτης νὰ μᾶς πεῖ πῶς ὁ Ρώττας σκυλλοβρίζει στὶς αὐτοσχέδιες κριτικές του. Ὁ ἀναγνώστης ἂς διαβάσει τὴ σάτυρα γιὰ τὸ Ρώττα «Ὁ Καρκῖνος», σ. 31, στὸ Β΄. τόμ. τῶν «Ἐπιφαινομένων», ποὺ ὁ κ. L. Roussel παρομοιάζει μὲ τὰ Σατυρικὰ τοῦ Σολωμοῦ.

Μοῦ φαίνεται πῶς οἱ αὐτοσχέδιοι αὐτοὶ κριτικοὶ δὲν διαφέρουν πολὺ ἀπ' τῆς γυναικοῦλες τῆς γειτονιᾶς ποῦ δὲν ἀφήνουν κανένα νὰ ἡσυχάσῃ ὅταν τὸν περιλάβουν εἰς τὴν καυστικὴ γλῶσσά τους.

Ὅταν ἀπὸ τὴν κριτικὴ ἀφαιρέσωμε τὶς ἀπέραντες γνῶσες, τὴ γνῶσι τοῦ πῶς γράφεται ἕνα ποίημα ἢ ἕνα διήγημα, ὅταν ἀφαιρέσωμε ἀκόμη ἀπὸ τὸν κριτικὸ τὴν ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑ καὶ τὴν προσπάθεια νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν Τέχνη, δὲν μένει παρὰ μιὰ κακεντρέχεια καὶ μιὰ ζυλοτυπία γιὰ τοὺς γράφοντας, συναισθήματα ποῦ κάθε ἄλλο μποροῦν νὰ κάνουν, παρὰ νὰ συντελέσουν στὴν ἀνάπτυξη τῆς Τέχνης.

Τέτοια κριτικὴ δὲν ἔκαμε ποτὲ ὁ κ. L. Roussel. Πάντα μᾶς παρουσιάσθηκε μὲ ἀμεροληψία καὶ μὲ εὐθύτητα.

Ἔτσι τοὺς θέλομε τοὺς κριτικοὺς γιὰ νὰ μὴν ἔχουν γι' αὐτοὺς οἱ λογογράφοι τὴν ἰδέα ποῦ εἶχε ὁ Φλωμπὲρ γιὰ τοὺς κριτικούς του, γράφοντας στὸ φίλο του Φεντώ: «Ἡ ἀναζήτηση τῆς Τέχνης γιὰ τὴν Τέχνη ἀπαιτεῖ πολὺ καιρὸ ὥστε νὰ μὴν μπορεῖ κανεὶς νὰ χάνει ἔστω καὶ λίγο, γιὰ νὰ διώχνει τὰ σκυλλάκια ποὺ μᾶς δαγκώνουν τὰ πόδια».

ΑΝΤ. ΒΕΡΒΕΝΙΩΤΗΣ
Καθηγητὴς

Ἀθήνα 18 Ἰουνίου 1928

Παρακολούθησα κι' ὅλας τὰ ποιήματά σας (τῶν «Σαρκοφάγων καὶ Ὀβελίσκων») στ' Ἀλεξανδρινὰ περιοδικὰ καὶ μοῦ ἔκανε ἐντύπωση ἡ πρωτοτυπία τῶν θεμάτων σας καὶ συχνὰ καὶ ἡ δύναμή τους. Δυστυχῶς φοβοῦμαι ὅτι ἡ ἔκφραση μᾶλλον ἐλαττώνει τὴν ἔντασή τους. Καθορίζετε παρὰ πολὺ ὅ,τι θέλετε νὰ πεῖτε. Ὁ λυρισμὸς ἀναβλύζει πρὸ πάντων ἀπὸ τὶς προεχτάσεις ποὺ ὑποβάλλουν μουσικοὶ συνδυασμοὶ τῶν λόγων.

Μὲ ἐκτίμηση
ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ

«Η ΣΦΙΓΞ» Κάϊρον 26 Ἰανουαρίου 1928

«ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΙ ΚΑΙ ΟΒΕΛΙΣΚΟΙ»

Ποιήματα σὲ γλῶσσα ἁπλῆ γραμμένα καὶ καταληπτὴ σὲ ὅλους.

Κάθε σοννέτο, ἰδιόρρυθμο, ἔξω ἀπὸ τὰ κοινὰ καὶ τετριμμένα, κλείνει κ' ἕνα ψυχικὸ συναίσθημα, ποὺ περνᾶ πάνω του μιὰ βαθύτερη διανόηση, ποὺ ὑποβάλλεται

Ἕνας μελαγχολικὸς τόνος, ἀλλοῦ ἀσταθὴς καὶ ἀμφίβολος, ἀλλοῦ ὁρμητικὸς καὶ σκληρός, χύνει στὸ σύνολον τοῦ ἔργου μὲ τὶς παράξενες μεταλλαγὲς καὶ χρωματισμούς του, ἕνα θέλγητρον ἐξωτικοῦ ἀρώματος.

Τὸ βιβλίον εἶνε ἀπὸ τὰ πρωτοτυπώτερα ποὺ ἔχει νὰ ἐπιδείξει ἡ νεοελληνικὴ ποίηση τῆς Αἰγύπτου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ «ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ»

Ἀλεξάνδρεια 17 Μαρτίου 1928

«Σαρκοφάγοι καὶ Ὀβελίσκοι». Πολλὰ σοννέτα τῆς συλλογῆς αὐτῆς ἀναφέρονται στὴν Ἱστορία τῆς Αἰγύπτου.

Εἶνε ἡ πρώτη φορὰ ποὺ Ἕλλην ποιητὴς ἐνεπνεύσθηκε ἀπὸ τὴν ἐνδιαφέρουσα ἱστορία τῶν Φαραὼ καὶ γι' αὐτὸ ἀξίζει νὰ σημειωθῇ πρὸς ἔπαινον τοῦ κ. Παν. Βρισιμιτζάκη.

«ΙΣΙΣ» Ἀλεξάνδρεια 31 Μαρτίου 1928

Πνοὴ ζωῆς βρίσκω σὲ ὅλα τὰ ποιήματα τοῦ κ. Β. Μιὰ τρυφερὴ μελαγχολία καὶ μιὰ βαθειὰ νοσταλγία εἶνε τὰ γνωρίσματά τους:

> Κ' ἡ λύπη μέσα μου κατασταλάζει
> μονότονη σὰν τὴ βροχὴ ποὺ στάζει
> ἀπ' τ' οὐρανοῦ τὸ μαυρισμένο θόλο.

κι' ἀναθυμᾶται τοὺς στίχους ἐκείνους τοῦ Βερλαίν.

Θρηνεῖ μὲ τὸ ἴδιο πάντα γλυκὸ παράπονο: «Τὸ γέλοιο της ποὺ δὲ θὰ ξανανθίσῃ».

Παραθέτω ὁλόκληρο τὸ σοννέτο γιατὶ τ' ἀξίζει: (σελ. 24). Ἀπ' τὴ συλλογὴ αὐτὴ βλέπει κανεὶς ὅτι ὁ Βρ. αἰσθάνεται ἀληθινά.

Ὁ κ. Βρισιμιτζάκης εἶνε ὁ πρῶτος ὅστις ἔγραψε σοννέτα μὲ θέμα ληφθὲν ἐκ τῆς ἀρχαίας Αἰγυπτιακῆς ἱστορίας.

† Γ. ΔΗΜΑΚΟΣ

«ΕΦΗΜΕΡΙΣ» Ἀλεξάνδρεια 23 Ἰουνίου 1928

Ἂν εἶνε ἀλήθεια ὅτι ἡ κατ' ἐξοχὴν ποίησις εἶνε ἡ σ υ μ β ο λ ι κ ὴ μποροῦμε νὰ εἰποῦμε ἀσφαλῶς ὅτι ὁ φίλος κ. Π. Βρισιμιτζάκης μᾶς παρουσιάζεται μέσα εἰς τὴν πρώτην ποιητικήν του συλλογὴ «Σαρκοφάγοι καὶ Ὀβελίσκοι» ὡς πραγματικὸς ποιητής.

Ὁ ποιητής μας ἐμφανίζεται μέσα στὸν ποιητικόν του τόμον μὲ σπανίαν διανοητικὴ ὡριμότητα. Μὲ τὴν ἁπλῆ καὶ ἀβίαστη γλῶσσά του ποῦ χωρὶς ὑπερβολὴν θὰ μποροῦσε νὰ μείνῃ ὑποδειγματικὴ καὶ μὲ τὴν ἁρμονική του ὁμοιοκαταληξία ἐκφράζει τῆς ψυχῆς του τοὺς πιὸ ἀπόκρυφους καϋμούς, ἐκμυστηρεύεται τῆς καρδιᾶς του τοὺς πιὸ δυνατοὺς παλμοὺς καὶ διατυπώνει τοῦ ἐγκεφάλου του τὶς πιὸ βαθυστόχαστες ἔννοιες, μὲ τρόπο ποῦ κατορθώνει νὰ ἀπευθύνεται σ' ἕνα πολυσύνθετο κοινό, ἀπὸ τὸν πιὸ βαθὺ μυστικιστή, ἕως τὸν πιὸ ὠμὸ πραγματιστὴ καὶ ἀπὸ τὸν πιὸ ἐξιδανικευμένο ἐραστή, ἕως τὸν πιὸ ἡδονιστὴ ἀναγνώστη. Ὁ ποιητὴς τῶν «Σαρκοφάγων καὶ Ὀβελίσκων» ζῇ μέσα σ' ἕνα ὁλόκληρο κόσμο, κόσμο ἰδανικὸ καὶ κόσμο τῶν αἰσθήσεων, σύμφωνα μὲ τὶς στιγμὲς ποῦ περνᾷ σὰν ἄνθρωπος μὲ πνεῦμα καὶ μὲ σάρκα. Γι' αὐτὸ μᾶς φαίνεται πιὸ ἀγαπητὸς ἀφοῦ εἶνε πιὸ ἀνθρώπινος. Ἔτσι

δὲν τὸν χαρακτηρίζει ἕνα παθολογικὸ σύμπτωμα ποῦ ξεσπᾷ σ' ἕνα μονότονο τραγοῦδι ποῦ κλείνει τὰ μάτια ἀπὸ τὸ θέαμα τῆς ζωῆς καὶ ἀφίνει ἀδιάφορο τὸν ἄνθρωπο σ' ὅλες ἐκεῖνες τὶς διανοητικὲς ἀπολαύσεις ὅπου ἐπιδίδεται ἀπὸ ἐγκεφαλικὴν ἀνάγκην ὁ διανοούμενος. Δὲν τὸν τυφλώνει ἡ ἐγωπάθεια γιὰ νὰ ψάλλῃ ἐγωϊστικὰ ἢ νὰ κλαίῃ παραπονιάρικα τὴν ἀγάπη του.

Ὁ ποιητὴς ἔχει στιγμὲς πόνου σὰν πραγματικὸς ἄνθρωπος, ἔχει στιγμὲς ἐλπίδων, στιγμὲς γαλήνης ἢ σαρκικοῦ πόθου, ἀλλὰ καὶ στιγμὲς ποῦ καταπλήσσεται ἀπὸ τὸ θέαμα τῆς δημιουργίας, στιγμὲς ποῦ ζητεῖ ἀνήσυχα ν' ἀνερευνήσῃ τὴ σκοτεινή μας προέλευσι καὶ στιγμὲς ποῦ θέλει νὰ μαντεύσῃ τὸ τέρμα τοῦ μεγάλου ταξειδίου μας.

Τόσο ζωηρὰ ἐναλλάσσονται τὰ συναισθήματα καὶ οἱ σκέψεις μέσα στὸ ποιητικὸν ἔργον ὥστε, διαβάζοντας κανεὶς τὰ σοννέτα βλέπει μὲ τὴν φαντασίαν του τὸν ποιητὴ νὰ ξεχνᾷ τοὺς ἐσωτερικοὺς καϋμοὺς καὶ νὰ στέκεται μὲ σεβασμὸ καὶ μὲ θαυμασμὸ μπροστὰ σὲ μιὰ ἀρχαία στήλη μὲ τὰ μάτια ὑγρά, ἀλλὰ ὀρθάνοιχτα ἀπὸ τὴν ἐντύπωσι ἑνὸς αἰσθητικοῦ ἢ ἱστορικοῦ μνημείου, ἀπαράλλακτα ὅπως θὰ ἔκανε ἕνα παιδὶ ποῦ σταματᾷ τὸ κλάμα μπροστὰ στὸ θέαμα μιᾶς ὥμορφης ἢ περίεργης σκηνῆς. Ὁ κ. Π. Βρισιμιτζάκης μᾶς δίδει νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἡ πραγματικὴ ποίησις δὲν εἶνε ἕνας διαρκὴς ὕμνος εἰς τὴν γυναικείαν ὡραιότητα ἢ μία κατάρα εἰς τὴν γυναικείαν ἀπιστίαν, ἀλλὰ μιὰ ρυθμικὴ ἔκφρασις ὅλων τῶν πόθων καὶ ὅλων τῶν ἰδεωδῶν ποῦ «ὁ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ» ἄνθρωπος κλείνει, ἀλλοίμονον, τόσον ἐφήμερα εἰς τὸ φθαρτό του στῆθος καὶ εἰς τὸν πτωχόν του ἐγκέφαλον.

Κάϊρο ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΕΡΒΕΝΙΩΤΗΣ
Καθηγητὴς

«ΟΘΟΝΗ» Ἀλεξάνδρεια 7 Ἰουλίου 1928

Ἑκατὸ σοννέτα. Ἐργασία καὶ προσπάθεια μεγάλη. Ἡ πιὸ σοβαρὴ καὶ πιὸ εὐσυνείδητη ἐργασία ποὺ ἔγινε τελευταῖα στὴν Ἀλεξάνδρεια.

Συγκράτημα καὶ λεπτὴ εὐαισθησία χαρακτηρίζουν σχεδὸν ὅλο τὸ βιβλίο. Μυστικόπαθη καὶ μεταφυσικὴ ἡ ποίησή του.

Ὁ Β. μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς εἶνε ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο Αἰγυπτιακὸ κόσμο καὶ συνδυάζοντας τὰ συναισθήματα ποῦ τοῦ προεκάλεσαν τὰ διάφορα σύμβολα τοῦ παρελθόντος, **δημιούργησε καὶ πρόσθεσε στὴ φιλολογία μας μιὰ καινούργια νότα.**

Μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ποιήματα εἶνε ἀριστουργηματάκια τελειωμένα, ἄμεμπτα ἀπ' ὅλες τὶς ἀπόψεις. Πλούσιες εἰκόνες, ἐκφραστικὰ μέσα ἀβίαστα, μουσικότητα ρίμας. Τὸ ποίημα «Ὧρος» εἶνε ἕνα ἀληθινὸ ἀριστούργημα. Τὸ ἴδιο οἱ «Ὀβελίσκοι», «Ἀχερουσία», τὰ τρία σοννέτα «Nécessitas» καὶ οἱ «Πυραμίδες».

Ὑπάρχουν κι' ἄλλες εἰκόνες πρωτότυπες, σωστὰ μπιζουδάκια. Ἔχει στίχους ποῦ αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὶ εἶνε ὁλόκληρα τραγούδια:

Κάποιες μορφὲς ποῦ οἱ λύπες ὁμορφαίνουν...

Βέβαια δὲν μπορῶ νὰ ἐξακολουθήσω τὰ παραδείγματα, γιατὶ δὲ θὰ τέλειωνα ποτέ.

Κάϊρο ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ

«ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΤΕΧΝΗ» 1928

Ἐξώφυλλο φιλοτεχνημένο ἀπ' τὸ γνωστὸ ἐξπρεσιονίστα ζωγράφο Τάκη Καλμοῦχο. Δώδεκα ὑπέροχα συμβολικὰ σκίτσα τοῦ αἰσθητικοῦ ζωγράφου μας κ. Μίμη Παπαδημητρίου στολίζουν τὰ διάφορα μέρη τοῦ βιβλίου.

Τὰ σοννέτα (οἱ «Ἀρχαῖες Στῆλες») εἶνε ἐμπνευσμένα ἀπ' τὴν αἰγυπτιακὴ μυθολογία, θέμα μὲ τὸ ὁποῖο

δὲν καταπιάστηκε ἀκόμα, μᾶς φαίνεται, τόσο ἐκτεταμένα, κανένας μας ποιητής, ἐνῷ εἶνε ἐνδιαφέρον καὶ πλούσιο.

Εἶνε ἀξιοσημείωτη ἡ πρωτοτυπία τῆς ἔμπνευσής του καὶ ἡ ἐπιτυχία του στὸ συμβολικὸ εἶδος. Ἕνα ἀπ' τὰ πειὸ ὡραῖα ποιήματα μὲς στὶς «ἀρχαῖες στῆλες» εἶνε ὁ «Ὧρος» ἀπ' τὸν «Κύκλο τοῦ Ὄσιρι» (σελ. 98).

«ΧΡΟΝΟΣ» Λεμεσὸς—Κύπρος 9-8-1929

«ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΙ ΚΑΙ ΟΒΕΛΙΣΚΟΙ»

Ὁ ποιητής, γράφοντας στὴ δυσκολώτερη κι' αὐστηρότερη μορφὴ τοῦ ποιητικοῦ λόγου, τὸ σοννέτο, ἐκφράζει μὲ θαυμαστὸ τρόπο καὶ τὰ πιὸ ἀκαθόριστα σχήματα, καὶ τὶς πιὸ συμβολικὲς ἰδέες. Ὁ στίχος του, μουσικὸς καὶ καλοδουλεμένος, δείχνει πῶς καλὰ μελέτησε τὴ μορφὴ τοῦ σοννέτου. Στὰ σοννέτα «Γυναῖκες» τραγουδᾶ τὴ ζωή, τὴν ἡδονή, τὴν αἰώνια γυναῖκα ποὺ τρεῖς στίχοι της, ἀπὸ τὸ σοννέτο «Ἀνάμνηση» εἶναι γραμμένοι σὰν αὐτοκριτική:

Σὰν δροσερὸ μπουκέτο μυρωμένο,
μυριόχρωμο, λεπτό, ὄμορφα πλεγμένο,
τ' ἀνθάκια τους τὴ σκέψη μας μυρώνουν.

ΚΩΣΤΑΚΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

«ΠΑΝΟΡΑΜΑ» Ἀλεξάνδρεια Ὀκτώβριος 1935

«ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΙ ΚΑΙ ΟΒΕΛΙΣΚΟΙ»

Καμμιὰ φορὰ διαβάζει κανεὶς ἕνα βιβλίο καὶ βρίσκει μέσα του τόση ὀμορφιὰ ποὺ παραξενεύεται πῶς δὲν ἄκουσε νὰ γίνεται λόγος γι' αὐτὸ μέχρι σήμερα. Πρέπει μετὰ ἀπὸ καιρό, κάποιος νὰ κόψῃ τὰ κιτριναμένα φύλλα του γιὰ νὰ χυθῇ λέφτερη πιὰ ὅλη ἡ ὀμορφιά του.

Ἀνοίγοντας τὸ βιβλίο τοῦ κ. Παν. Βρισιμιτζάκη

νοιώθεις νὰ βγαίνῃ ἕνας χλιαρός, μουχλιασμένος ἀέρας, σὰ μέσα ἀπὸ πολύκαιρα κλεισμένο αἰγυπτιακὸ μουσεῖο!

Πλησιάζοντας βλέπεις πὼς αὐτὸς ὁ ἀέρας βγαίνει ἀπὸ τὸν τάφο κάποιας. Ξαπλωμένη στὴ «Σαρκοφάγο» της, στολισμένη μὲ λωτούς, μὲ «Σκαραβαίους», περιτριγυρισμένη ἀπὸ «Ὀβελίσκους». Μέσα στὴν ἡσυχία τοῦ μουσείου, ὅμως, ἀκούεται τὸ κλᾶμμα τοῦ ποιητή. Κλαίει ἀπροκάλυπτα, εἰλικρινά! Τὰ δάκρυά του ἕνα-ἕνα γίνονται σοννέτα. Λίγες φορὲς εἶδα τὸν πόνο καὶ τὴν τρυφερότητα τόσο καλὰ ἀνακατωμένα. Γίνεται τρυφερός, ὀνειροπόλος. Βλέπει κι' ἄλλες γυναῖκες (τὶ ὡραία ἀντίθεση) «ἀφροδίσια φουστάνια» νὰ περνοῦν ἀπὸ μπροστά του. Ἐδῶ μᾶς δίνει ἕνα-δυό, ἀπὸ τὰ καλλίτερα ποιήματα τῆς συλλογῆς.

Ὅταν τελειώσεις καὶ κλείσεις τὸ βιβλίο θαρρεῖς πὼς πίσω σου κλείνουν οἱ βαρειές, τριζάτες πόρτες τοῦ μουσείου.

Ἀρρωστημένη ψυχὴ σ' ἀθλητικὰ κορμιά. Πόνος, ὧρες-ὧρες μαῦρος κι' ἄλλοτε ματωβαμμένος χυμένος σὲ καλούπια τριανταφυλλένια. Αὐτὴ τὴν ἐντύπωση σοῦ δίνουνε τὰ ἑκατὸ τόσα σοννέτα τῶν «Σαρκοφάγων κι' Ὀβελίσκων». Ὅσο μαῦρος, πηχτὸς εἶναι ὁ πόνος, τόσο στερεός, σφιχτός εἶναι ὁ στίχος. Ἡ στερεότητα ποὺ χαρακτηρίζει τὸ στίχο κι' ἡ «tournures» ποὺ ἔχουνε οἱ φράσεις του εἶναι ἀσυνήθιστες. Βλέπεις τὸ ποίημα τόσο καλὰ δεμένο, μὲ τόση μαεστρία ποὺ σοῦ δίνει τὴν ἐντύπωση ἑνὸς ἄσπαστου ὄγκου. Τέτοια κομμάτια ἀτόφιο χρυσάφι ἔχει πολλὰ ἡ συλλογή.

Μ' ἕνα τόσο γερὸ στίχο ξανάδωσε ζωὴ στ' ἀρχαῖα αἰγυπτιακὰ ἐρείπια. Μπροστὰ στὰ δακρυσμένα του μάτια τρεμουλιάζουν καὶ ξαναζωντανεύουν μῦθοι

νεκροί. Ἀνάμεσά τους ὅμως βρίσκεις καὶ πολλὰ συναισθήματα τοῦ ποιητῆ.

Αὐτὴ ἡ παραξενιὰ στὸ συνταίριασμα τῆς ὑγείας τοῦ στίχου καὶ τῆς ἀρρώστειας τοῦ περιεχομένου, — ἡ ἀγαπημένη του σὲ μιὰ σαρκοφάγο, ἄσπροι λωτοὶ γιὰ στολίδι ἀντὶ γιὰ μαρμαρένιο μνῆμα ἢ ρόδα καὶ γιασεμιὰ ὅπως θὰ ἔβαζε κάθε ἄλλος ποιητὴς — ὅλα αὐτὰ σοῦ κάνουνε ἐξαιρετικὴ ἐντύπωση.

Ὁ κ. Π. Βρισιμιτζάκης εἶναι ἕνας πραγματικὸς ποιητής. Ὁ ἀποχαυνωτικὸς ἥλιος κι' ἡ ὑγρασία τῆς Ἀλεξάνδρειας ἐκάνανε τὸ θερμόαιμο μὲ τὰ μεγάλα πάθη ἄνδρα. Ὁραματίζεται ὁλόγυμνες γυναῖκες μέσα σὲ μυρωμένους καπνοὺς κι' ἀνήλικες παιδοῦλες ποὺ τὰ πάθη τους «ἀδόκητα στὴ σάρκα τους ξυπνοῦσαν».

Εἶναι, σύγκαιρα, ὅμως κι' Ἀλεξανδρινὸς γνήσιος. Μαζὶ μὲ τὸν Καβάφη εἶναι οἱ μόνοι βέροι ποιητὲς τῆς Ἀλεξάνδρειας. Ὁ πρῶτος ἐνεπνεύσθη ἀπ' τὴν Ἀλεξανδρινὴ ἐποχή, ὁ κ. Βρισιμιτζάκης ἀπ' τὴν Αἰγυπτιακή. Κι' οἱ δυὸ δηλαδὴ τρέξανε στὸ παρελθόν, γιὰ νὰ βροῦνε θέματα. Ἡ πραγματικότητα τοὺς τυφλώνει.

Ὁ Καβάφης κι' ὁ Βρισιμιτζάκης λοιπὸν μοιάζουνε σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, καὶ ξεχωρίζουν ἀπ' τοὺς ἄλλους.

Π. ΦΡΥΔΑΣ

Ἀλεξάνδρεια 13 Σεπτεμβρίου 1936

Ἀγαπητὲ κ. Π. Βρισιμιτζάκη,

Οἱ «Ὀβελίσκοι καὶ Σαρκοφάγοι» τοῦ 1928 **ἔπρεπε** νὰ ἔχουν συμπληρωθῆ (ὅπως καὶ ἔγινε) μὲ τὰ «Ἐπιφαινόμενα». Ἐκεῖνοι εἶναι «οἱ στρατοκόποι καϋμοί σας» τοῦ τόσο παραστατικοῦ σονέτου σας «Σόλο», γιὰ τὴν ἀθλιότητα τοῦ κόσμου ποὺ βλέπετε, ἐνῶ τὰ «Ἐπιφαινόμενα» εἶνε ὁ πεσιμισμός σας γιὰ τὰ ἀνέφικτα τοῦ κόσμου ποὺ ὀνειρεύεσθε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΚΙΚΑΣ

Ἀλεξάνδρεια 14—9—36

Πολὺ μοῦ ἤρεσε τὸ πρῶτόν σας ἔργον, «Σαρκοφάγοι καὶ Ὀβελίσκοι», πρὸ πάντων δὲ ὅλα τὰ σονέτα ὑπὸ τὸν τίτλον «οἱ Γυναῖκες» καθὼς καὶ οἱ «Μοῖρες», ἡ «Πεπρωμένη» καὶ ἡ «Εἱμαρμένη». Οἱ «Μοῖρες» μάλιστα μοῦ ἔφεραν εἰς τὴν μνήμην τὸν Καγιάμ.

Καὶ οἱ δυό σας τόμοι εἶνε ὄχι προσπάθεια, ἀλλὰ ποίησις πραγματική, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν εἴμεθα συνηθισμένοι τοὺς τελευταίους αὐτοὺς καιρούς.

Φ. ΓΚΙΚΑΣ

Ἀθήνα 7 Μαΐου 1937

Ἀγαπητὲ κ. Βρισιμιτζάκη,

Στοὺς «Σαρκοφάγους καὶ Ὀβελίσκους» ἡ εἰκόνα τοῦ «Σκαραβαίου» δὲν μπορεῖ νὰ μοῦ φύγει ἀπ' τὸ μυαλό. Ἀπ' τὴ σειρὰ «Rediviva» ξεχωρίζω τὸ «Ἄϋλη»:

πρόπλασμα εἶσαι στὴ μνήμη μου χυμένη.

Τὶ στῖχος αὐτοτελής. Μία ἀράδα, ἕνα ὁλόκληρο τραγοῦδι!

Τὸ τμῆμα «Γαλήνη» περιέχει κι' αὐτὸ ὡραῖα τραγούδια καὶ φράσεις σωστὰ ἐπιγράμματα.

Ἡ σειρὰ «Γυναῖκες» ἀπ' τὶς ἀριστοτεχνικώτερες. Τὸ πρῶτο θὰ τὸ ζήλευε ὁ καθένας ποιητής.

Οἱ «Ἀρχαῖες στῆλες» εἶνε μιὰ σειρὰ ἀπὸ διαμάντια. Τὸ ἴδιο καὶ τὸ ἑπόμενο τμῆμα, ποὺ ἔχετε ἀφιερώσει στὸν ἀδελφόν σας.

Τὰ «Necessitas». Τὶ ὡραῖα ποὺ καταλήγει τὸ «Μοῖρες»: Μὲς τὴ Δημιουργία μιὰ θεά: Ἡ Ἀνάγκη.

Τὰ δυὸ ἄλλα τῆς σειρᾶς μαζὶ μὲ τὸ «Μοῖρες», ἀποτελοῦν ἕνα θαυμάσιο τρίπτυχο.

ΑΡΗΣ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ

"ΕΠΙΦΑΙΝΟΜΕΝΑ" Α'. ΤΟΜΟΣ

	Σελίς
Μ. Λάσκαρις	7
Π. Βλαστὸς (Κρητικὲς Σελίδες)	7
Philéas Lebesgue	8
Bruno Lavagnini	8
Philéas Lebesgue (Mercure de France)	9
Περνὸ	10
Ἀνδρέας Ζῶττος	10
Μηνᾶς Δημάκης (Κρητικὲς Σελίδες)	11
Μιχ. Ροδᾶς (Ἐλεύθερον Βῆμα)	11
Γιάννης Χατζίνης (Πνευματικὴ Ζωὴ)	12
Σωτ. Σκίπης (Ἡ Βραδυνὴ)	12
Κλ. Παράσχος (Νέα Ἑστία)	12
Πᾶνος Ταλιαδῶρος (Κυπριακὰ Γράμματα)	13
Ἡ Βραδυνὴ	14
Δρ Ἀ. Διαμαντῆς	14
Μαίρη Γιαννούλη (Ἡ Ζωὴ)	15
Εὐγ. Μιχαηλίδης (Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος)	16
Πανόραμα	16
Ἰωάννης Κασιμάτης (Ταχυδρόμος)	17
Eloy Trouvère (Le Phare Egyptien)	18
Πέτρος Μάγνης	19
Ἐλισσάβετ Ψαρᾶ (Κλειὼ)	20
Eloy Trouvère (La Semaine Egyptienne)	21
Ἀκακία	22
Σφὶγξ	22
Νέα Ἠχὼ	23
Νέος Σύνδεσμος	23
Patrice Georgiadès	23
† Β. Μισιρλῆς (Ταχυδρόμος)	24
Ἀ. Σωτηρόπουλος (Πανόραμα)	28
Ντῖνος Κουτσούμης (Παναιγύπτια)	28
Δρ Π. Γνευτὸς	30
† Α. Χ. (Παναιγύπτια)	30

Σελὶς

Δρ Ἀγγελικὴ Παναγιωτάτου (Ἐφημερὶς) . . 31
Σερεκεμπερχὰν 32
Δρ Καβοὺρ (Ταχυδρόμος) 34
Μ. Ρουσσιᾶ 40
Κλεονίκη Θ. Καβοὺρ (Ἐφημερὶς) . . . 40
La Bourse Egyptienne 41
Λουκία Μάρβα 42
Δρ Σ. Λαγουδάκης (Ἀνατολὴ) . . . 42
Καίτη Σελινιώτου (Πανόραμα) . . . 43

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΑ «ΕΠΙΦΑΙΝΟΜΕΝΑ»

Περιοδικὸν «Ἡ Ζωὴ» 44
Θ.Δ.Μ. (Δωδεκάνησος) 44
Ἰω. Ἀ. Γκίκας 45
Μ. Γ. (Ἡ Ζωὴ) 46
Πέτρος Μάγνης (Ἡ Ζωὴ) 47
Ἐλισσάβετ Ψαρᾶ (Ἡ Ζωὴ) 43
Eloy Trouvère (Le Phare Egyptien). . . 49
Μηνᾶς Δημάκης (Νέα Ἑλλὰς—Ἡ Ζωὴ). . 51
Δρ Λ. Γ. Ὀλύμπιος (Διεθνὴς Ὀδοντιατρικὴ) . 53

ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΙ ΚΑΙ ΟΒΕΛΙΣΚΟΙ

L. Roussel, Καθηγητοῦ (Πανόραμα) . . 57
Ἀντ. Βερβενιώτης (Κόσμος) 60
Ἄλκης Θρύλος 61
Ἡ Σφὶγξ 62
Γράμματα 62
† Γ. Δημᾶκος (Ἶσις) 62
Ἀντ. Βερβενιώτης (Ἐφημερὶς) . . . 63
Σταῦρος-Καρακάσης (Ὀθόνη) . . . 65
Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη 65
Κωστάκης Στυλιανοῦ (Χρόνος) . . . 66
Π. Φρυδᾶς (Πανόραμα) 66
Ἰωάννης Γκίκας 68
Φ. Γκίκας 69
Ἄρης Χατζιδάκης 69

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ
Ε.Μ.Σ.